

Народна банка на Република Македонија
Сектор за супервизија, банкарска регулатива и финансиска стабилност
Дирекција за финансиска стабилност и банкарска регулатива

***ИЗВЕШТАЈ ЗА РИЗИЦИТЕ ВО БАНКАРСКИОТ
СИСТЕМ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА ВО
ВТОРИОТ КВАРТАЛ ОД 2013 ГОДИНА***

октомври 2013 година

СОДРЖИНА

Резиме	3
I. Структура на банкарскиот систем	5
1. Број на банки и сопственичка структура на банкарскиот систем	5
2. Концентрација и пазарно учество на банките	7
II. Активности на банките	9
1. Биланс на состојба на банкарскиот систем	9
1.1. Кредити на нефинансиските субјекти	13
1.2. Депозити на нефинансиските субјекти	15
III. Ризици во банкарското работење	20
1. Кредитен ризик	20
1.1. Квалитет на кредитното портфолио на банкарскиот систем.....	20
1.2. Стрес-тест симулација за чувствителноста на банкарскиот систем на зголемување на кредитниот ризик	29
2. Ликвидносен ризик	33
3. Валутен ризик	43
4. Ризик од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности	45
5. Ризик од несолвентност	48
5.1. Показатели за солвентноста и капитализираноста на банкарскиот систем	48
5.2. Движења и квалитет на сопствените средства на банкарскиот систем.....	49
5.3. Движења и структура на капиталните барања и слободниот капитал на банкарскиот систем.....	50
5.4. Стрес-тестирање на отпорноста на банкарскиот систем на хипотетички шокови.....	53
6. Профитабилност	58
6.1. Движење и структура на приходите и расходите на банкарскиот систем и показатели за профитабилноста и ефикасноста	59
6.2. Движење на каматните стапки и каматниот распон	65
АНЕКСИ	67

Резиме

Во вториот квартал на 2013 година банкарскиот систем ја задржа високата и стабилна ликвидносна и солвентна позиција. Во доменот на банкарските активности, во услови на еднократни влијанија врз структурата на изворите на средствата, остварено е умерено квартално забрзување на кредитниот раст, иако главно сè уште е присутен конзервативен пристап во однос на кредитирањето, што се потврдува преку забавувањето на годишниот кредитен раст.

Побавниот раст на активата на банките главно беше под влијание на намаленото депозитно јадро на банките во вториот квартал од годината, што настана поради вообичаената исплата на дивиденда кон странските инвеститори во овој период од годината. Ваквиот одлив на депозитите беше надминат во следните два месеца, така што веќе на крајот на август 2013 година корпоративните депозити се вратија на нивото од март.

Наспроти ова, во вториот квартал од годината растот на кредитната активност забрза, чијшто носител беа кредитите на секторот „домаќинства“ и кредитите во денари. Во услови на бавно економско закрепнување, пред сè на глобален план и сè уште присутната неизвесност за преносните ефекти врз домашната економија, согледувањата на банките за повисоките ризиците од корпоративниот сектор, како и конзервативните стратегии на некои банкарски групации може да придонесат за забавување на кредитната активност во следниот период (што се забележува во јули и август 2013 година). Последните измени кај задолжителната резерва (од јули 2013 година) се насочени кон стимулирање на денарското штедење и приливите на странски капитал во домашната економија, а со тоа и кон проширување на можностите за поголема кредитна поддршка на нефинансиските субјекти.

Кредитниот ризик и натаму е најприсутниот ризик во банкарскиот систем на Република Македонија, и покрај тоа што вториот квартал од 2013 година беше одбележан со забавувањето на кварталниот раст на нефункционалните кредити. Овој тренд продолжи и во наредните месеци од годината, така што заклучно со август учеството на нефункционалните кредити во вкупните кредити се врати на нивото од март 2013 година и изнесува 11,9%, наспроти 12,3% на крајот на јуни 2013 година. Забавениот раст на нефункционалните кредити произлезе од корпоративниот сектор и може да се објасни со позитивните придвижувања во домашната економија во претходните четири квартали, а пред сè посилниот раст на економската активност во првиот и вториот квартал годинава. Очекувањата дека економијата ќе се задржи во зоната на солиден годишен раст даваат основа да се претпостави дека натамошното забрзување на растот на нефункционалните кредити кај корпоративниот сектор е исцрпено во значителна мера, имајќи ја предвид и поддршката од банките на некои кредитокорисници од овој сектор, за олеснување на кредитниот товар, во согласност со нивната моментална отежната финансиска состојба. Настанатите и очекуваните загуби од кредитниот ризик се главниот двигател на послабата профитабилност на банкарскиот систем.

При сè уште отежнати економски услови во земјата и пошироко, во однос на постојаното балансирање (trade-off) помеѓу профитабилноста и ликвидноста, македонските банки применија попретпазлив пристап и зголемена конзервативност во

однос на кредитирањето и остварувањето поголеми приноси, а поголема склоност кон нискоризично пласирање на прибраните средства од граѓаните во ликвидни инструменти со пониски приноси. Така, и на крајот на вториот квартал банките одржуваат висока ликвидност, гледано пред сè преку обемот на ликвидната актива, којашто покрива голем дел од депозитите на населението и од краткорочните обврски на банките. Стрестестовите покажуваат дека банкарскиот систем е отпорен на симулираните ликвидносни шокови.

Солвентноста на банкарскиот систем е висока и стабилна. Неодамна усвоените измени во регулативата за преземениот имот врз основа на ненаплатени побарувања и за управување со кредитниот ризик, дополнително ќе ја зајакнат капитализираноста на банките. Ослободената исправка на вредноста за кредитите „наплатени“ со преземање на обезбедувањето и евентуално ослободената исправка за кредитниот ризик поради регулаторните промени, нема да се прикажат како приход (којшто може да се исплати како дивиденда), туку ќе се наменат за зајакнување на капиталот на банките, што од своја страна, ќе отвори поголем простор за кредитирање, а ќе придонесе и за дополнително зголемување на отпорноста на банкарскиот систем, којашто и без тоа е на задоволително ниво, што е потврдено и со стрес-тестирањето на банкарскиот систем на симулациите на хипотетички шокови.

I. Структура на банкарскиот систем

1. Број на банки и сопственичка структура на банкарскиот систем

На 30.6.2013 година, банкарскиот систем во Република Македонија го сочинуваат шеснаесет банки. Бројот на банките е непроменет во последните осум месеци (последната промена датира од октомври 2012 година, кога „Зираат банка“ АД Скопје се присоедини кон „Халк банка“ АД Скопје).

Графикон бр. 1 Сопственичка структура на обични (горе) и приоритетни (долу) акции на банкарскиот систем

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Забелешка: Со поимот „недефиниран статус“ се опфатени акциите во сопственост на субјекти коишто не можат да се идентификуваат, коишто се во постапка на стечај или ликвидација или чија стечајна или ликвидациска постапка е затворена.

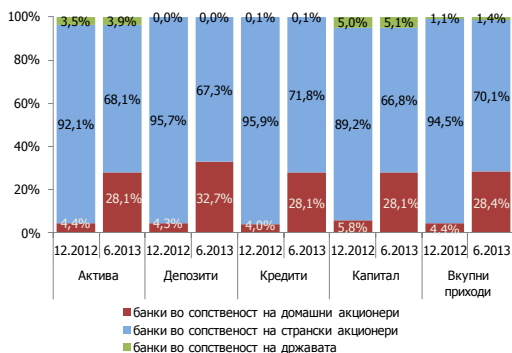
Во првото полугодие¹ настанаа минимални промени во сопственичката структура на банкарскиот систем.

Според видот на издадените акции од страна на банките, претежни сопственици се финансиските институции (кај обичните акции) и физичките лица (кај приоритетните акции). Во сопственичката структура според типот на акции, вредноста на обичните акции зафаќа 99,5% од вредноста на сите акции.

¹ Сопственичката структура на банките се анализира врз основа на полугодишни податоци доставени од страна на банките.

Графикон бр. 2 Структура на поважните позиции од билансите на банките според претежната сопственост на банките

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.
Забелешка: кредитите и депозитите ги опфаќаат само нефинансиските лица.

Според потеклото на акционерот, странскиот капитал е најзастапен во сопственичката структура на банкарскиот систем, со учество од 73,8% во вкупниот акционерски капитал. Со учество од над 80%, банките во претежна странска сопственост имаат главна позиција во сите поважни позиции од билансите на банките.

Графикон бр. 3 Подружници на странски банки, број и учество во вкупната актива

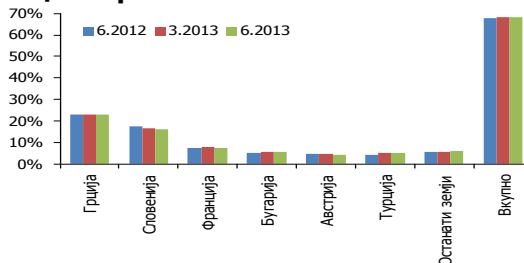

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Бројот на подружници на странски банки е непроменет и од вкупно единаесет банки коишто се во претежна странска сопственост, седум се подружници на странски банки. Пазарното учество на подружниците се намали во однос на претходниот квартал, но се задржа на нивото од околу 60%.

Банките во претежна домашна сопственост зафаќаат 28,1% од вкупната актива, што претставува квартално зголемување за 23,7 процентни поени.

Графикон бр. 4 Пазарно учество (актива) на банките според земјата на потекло на претежниот странски акционер*

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

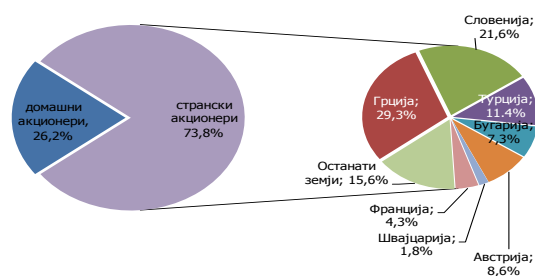
*Банката којашто е во домашна сопственост, како и банките коишто немаат претежна сопственост не се вклучени во графиконот.

Поединечното пазарно учеството на банките (според големината на активата) во претежна сопственост на странски акционери се движи во интервалот од 0,5% до 21,4%.

Банките чии акционери потекнуваат од земјите-членки на Европската Унија се

Графикон бр. 5 Структура на капиталот и резервите, по земји

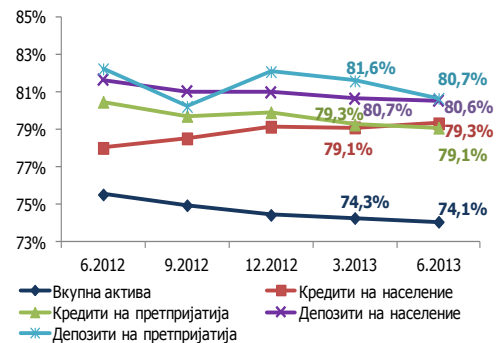
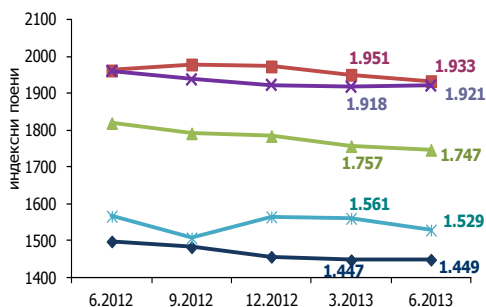

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

најзастапени во вкупниот странски капитал² на македонскиот банкарски сектор, со учество од 80,1%.

2. Концентрација и пазарно учество на банките

Графикон бр. 6 Херфиндалов индекс и показател ЦР5

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Концентрацијата во банкарскиот систем, мерена според Херфиндаловиот индекс³, главно е во прифатливи граници, со исклучок на кредитната и депозитната активност со населението, за кои овој индекс ја надминува прифатливата горна граница.

Поедноставниот показател за концентрацијата (показателот ЦР5⁴) покажува значителна концентрација кај речиси сите поважни банкарски активности, бидејќи близу 80% од нив се извршуваат од страна на пет банки.

Сепак, концентрацијата покажува тенденција на намалување кај речиси сите категории, со исклучок на активностите со населението.

² Пресметката се однесува на позицијата „капитал и резерви“.

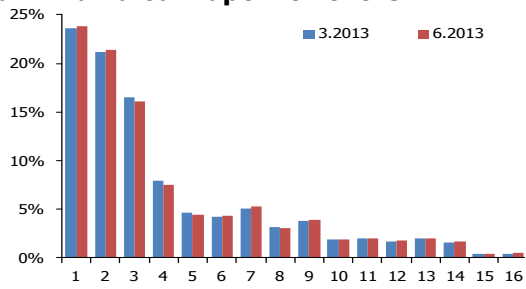
³ Херфиндал-индексот се пресметува според формулата $HI = \sum_{j=1}^n (S_j)^2$, каде што S е учеството на секоја

банка во вкупниот износ на категоријата којашто се анализира (на пример: вкупна актива, вкупни депозити итн.), а n е вкупниот број на банки во системот. Кога индексот се движи во интервал од 1.000 единици до 1.800 единици, нивото на концентрација во банкарскиот систем се смета за прифатливо.

⁴ Показателот ЦР5 го претставува учеството на категоријата којашто се анализира (на пример кредити на претпријатијата) на петте банки со најголем износ на оваа категорија, во вкупниот износ на категоријата којашто се анализира (на пример вкупните кредити на претпријатијата).

Графикон бр. 7 Учество на поединечните банки во вкупната актива на банкарскиот систем

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Високата концентрација на активностите кај неколку банки се согледува и преку нивното поединечно пазарно учество во банкарскиот систем.

II. Активности на банките

Во вториот квартал од 2013 година, вкупната актива на банкарскиот систем продолжи да расте со забавено темпо, пред сè под влијание на намаленото депозитно јадро на банките од корпоративниот сектор, заради вообичаената исплата на дивиденда кон странските инвеститори во овој период од годината. Веќе во август корпоративните депозити се вратија на нивото од првиот квартал од годината. Наспроти ова, во вториот квартал од годината растот на кредитната активност забрза, чијшто носител беа кредитите на секторот „домаќинства“ и кредитите во денари. Набљудувано на годишна основа, кај банките постои одбивност кон преземање кредитен ризик, што се согледува преку пониската годишна стапка на раст на кредитите во однос на ликвидната актива. Во услови на бавно економско закрепнување, пред сè на глобален план, и присутната неизвесност за преносните ефекти врз домашната економија, како и согледувањата на банките за повисоките ризиците од корпоративниот сектор, согледувања на банките за ризиците од реалниот сектор и конзервативните стратегии на некои банкарски групации, можат да придонесат за забавена кредитна и депозитна активност во следниот период (што се случи веќе во јули и август 2013 година). Од друга страна, последните измени кај задолжителната резерва (од јули 2013 година) се насочени кон стимулирање на денарското штедење и приливите на странски капитал во домашната економија, а со тоа и кон проширување на можностите за поголема кредитна поддршка на нефинансиските субјекти.

1. Биланс на состојба на банкарскиот систем

Табела бр. 1 Структура на активата и пасивата на банкарскиот систем

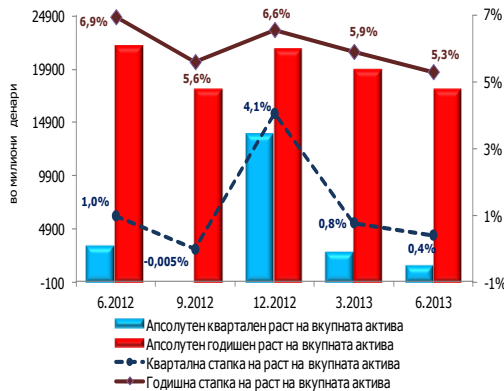
Биланс на состојба	Износ во милиони денари			Структура			Промена 30.6.2013/31.3.2013		Промена 30.6.2013/30.6.2012	
	30.6.2012	31.3.2013	30.6.2013	30.6.2012	31.3.2013	30.6.2013	Апсолутна промена	Во проценти	Апсолутна промена	Во проценти
Парични средства и средства на сметки кај НБРМ	36,971	44,104	40,902	10.9%	12.4%	11.5%	-3,202	-7.3%	3,931	10.6%
Вложувања во хартии од вредност	55,135	57,899	58,236	16.3%	16.3%	16.3%	337	0.6%	3,101	5.6%
Пласмани кај банки и други финансиски институции	38,804	43,473	43,629	11.4%	12.2%	12.2%	155	0.4%	4,825	12.4%
Кредити на нефинансиски субјекти (нето)	188,909	190,533	193,684	55.7%	53.6%	54.2%	3,151	1.65%	4,775	2.5%
Бруто кредити на нефинансиски субјекти	212,084	217,407	221,741	62.5%	61.1%	62.1%	4,334	2.0%	9,657	4.6%
Акумулирана амортизација на кредити на нефинансиски субјекти	-905	-957	-939	-	-	-	18	-1.9%	-34	3.8%
Исправка на вредноста на кредити на нефинансиски субјекти	-22,269	-25,917	-27,117	-	-	-	-1,201	4.6%	-4,848	21.8%
Пресметана камата и останата актива	11,489	9,802	9,700	3.4%	2.8%	2.7%	-102	-1.0%	-1,789	-15.6%
Основни и нематеријални средства	7,901	9,841	10,982	2.3%	2.8%	3.1%	1,141	11.6%	3,081	39.0%
Неиздвоена исправка на вредноста	-44	0	0	0.0%	0.0%	0.0%	0	-	44	-
Вкупна актива	339,165	355,652	357,132	100.0%	100.0%	100.0%	1,481	0.4%	17,967	5.3%
Депозити од банки и останати финансиски институции	15,006	17,669	18,848	4.4%	5.0%	5.3%	1,178	6.7%	3,841	25.6%
Депозити на нефинансиски субјекти	237,156	248,328	245,680	69.9%	69.8%	68.8%	-2,648	-1.1%	8,524	3.6%
Обврски по кредити (краткорочни и долгорочни)	32,364	34,812	36,411	9.5%	9.8%	10.2%	1,599	4.6%	4,047	12.5%
Обврски врз основа на субординирани и хибридни инструменти	7,803	7,739	7,862	2.3%	2.2%	2.2%	123	1.6%	59	0.8%
Останата пасива	6,775	6,582	7,449	2.0%	1.9%	2.1%	867	13.2%	674	9.9%
Посебна резерва за вонбилансни побарувања и останати резервирања	834	924	848	0.2%	0.3%	0.2%	-76	-8.3%	14	1.7%
Капитал и резерви	39,228	39,598	40,036	11.6%	11.1%	11.2%	438	1.1%	808	2.1%
Вкупна пасива	339,165	355,652	357,132	100.0%	100.0%	100.0%	1,481	0.4%	17,967	5.3%

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Забелешка: Позицијата „пласмани кај централната банка“ од анексот бр. 1, во оваа табела е вклучена во позицијата „Парични средства и средства на сметка кај НБРМ“.

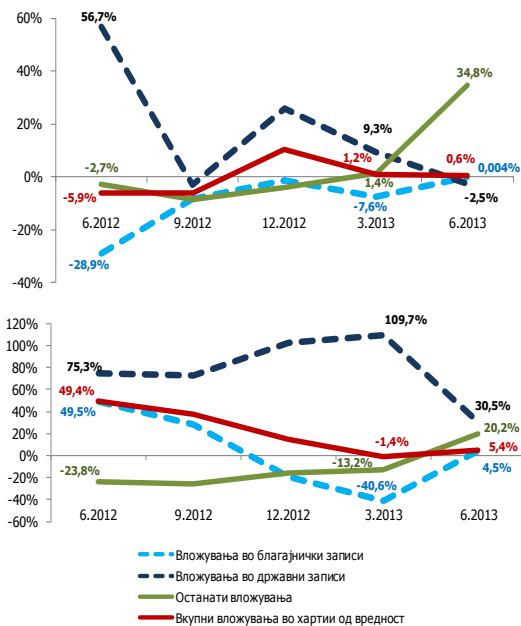

Графикон бр. 8 Квартална и годишна промена на активата на банкарскиот систем

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 9 Квартална (горе) и годишна (долу) промена на портфолиото на хартии од вредност

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките. Во останати вложувања преовладуваат вложувањата во државни обврзници.

На 30.6.2013 година, вкупната актива на банкарскиот систем изнесуваше 357.132 милиона денари (анекс бр. 1). Таа продолжи да расте, но со побавно темпо.

Позначајните промени во активата во вториот квартал од 2013 година се однесуваат на забрзувањето на растот на кредитната активност⁵, а се забележува и извесен раст кај основните средства и кај вложувањата во хартии од вредност, коешто произлегува од вложувањата на банките во државни хартии од вредност. Во услови на непроменета понуда на благајнички записи од страна на Народната банка заради одржување средства за кредитирање, пласманите на банките во благајнички записи⁶ се речиси непроменети во однос на првиот квартал од 2013 година. Растот на портфолиото на државни хартии од вредност, на годишна основа, најмногу се должи на вложувањата во (краткорочните) државни записи, додека нивниот квартален раст најмногу произлегува од зголемените вложувања на банките во три годишни државни обврзници во денари и денари со девизна клаузула што, паралелно со намалените вложувања во државните записи, придонесе за зголемување на рочноста на портфолиото на банките од државни хартии од вредност.

⁵ Подетално во делот 1.1. Кредити на нефинансиските субјекти.

⁶ Во јули 2013 година е извршено намалување на каматна стапка на благајничките записи, од 3,5% на 3,25%, при истовремена промена од тендер со максимална каматна стапка во тендер со ограничен износ и фиксна каматна стапка.

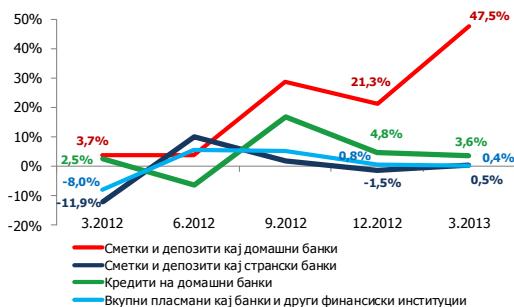
Графикон бр. 10 Структура на портфолиото на хартии од вредност

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Промените во портфолиото на хартии од вредност во вториот квартал од 2013 година предизвикаа намалување на структурното учество на вложувањата во благајнички и државни записи, за сметка на растот на учеството на вложувањата во државните обврзници.

Графикон бр. 11 Пласмани кај банките и другите финансиски институции, квартална промена во %

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Во вториот квартал од 2013 година, кај меѓубанкарските активности не настанаа значителни промени.

Во однос на пласманите кај странските банки, се намалија средствата на тековните сметки (за 29 милиони денари), додека орочените депозити се зголемија (за 103 милиони денари).

Графикон бр. 12 Обврски врз основа на кредити, квартална промена во %

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Пласманите кај домашните банки се зголемија, поради растот на орочените депозити кај домашните банки (за 372 милиона денари), како и на кредитите одобрени на домашните банки (за 415 милиони денари), што во најголем дел произлегува од растот на долгорочните кредити во странска валута од кредитната линија од Европската инвестициона банка, којашто ја пласира МБПР АД Скопје преку домашните банки. Оваа кредитна линија има свој одраз и на страната на пасивата на банкарскиот систем, преку растот на обврските (на МБПР) врз основа на кредити кон нерезидентите⁷ и растот на обврските врз основа на долгорочни кредити во странска валута кон домашните банки.

⁷ Раст на користените долгорочни кредити во странска валута од нерезидентите - финансиски друштва, за 1.158 милиони денари.

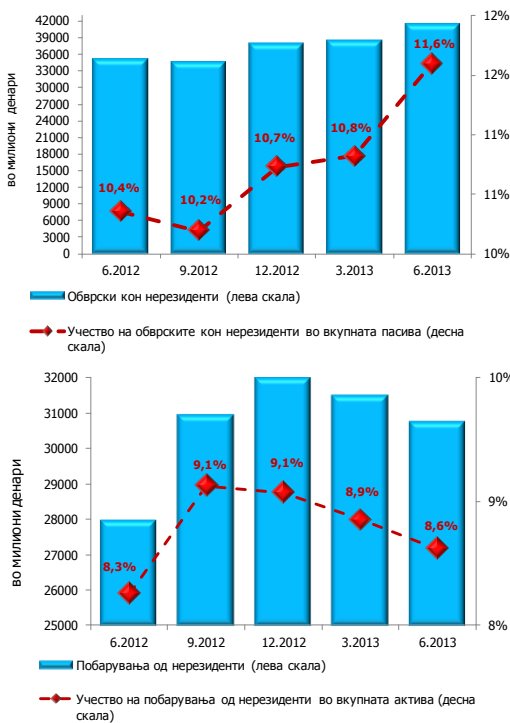

Графикон бр. 13 Обврски врз основа на депозити од финансиските институции, квартална промена во %

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 14 Обврски (горе) кон и побарувања (долу) од нерезидентите

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Во услови на надолно движење на депозитите од правните лица и побавно зголемување на депозитите од домаќинствата⁸ во вториот квартал од 2013 година, зголемувањето на изворите на финансирање на банките произлезе од растот на обврските врз основа на кредити⁹ и депозити¹⁰ од банки и останати финансиски институции. Изворите врз основа на субординирани инструменти минимално се зголемија.

Македонските банки ги извршуваат своите активности претежно на домашниот пазар, така што нивните побарувања и обврски од и кон нерезиденти се сè уште на ниско ниво. Сепак, во вториот квартал од 2013 година, обврските кон нерезидентите забележаа познатителен пораст и нивното учество во вкупната пасива надмина 11%, што е најголемо учество во последните осум квартали. Растот на обврските кон нерезидентите од 2.927 милиони денари е резултат на споменатото користење на краткорочни кредити во странска валута (за 1.439 милиони денари) и зголемувањето на обврските врз основа на долгорочни кредити во странска валута кон нерезидентите - финансиски друштва (за 1.158 милиони денари).

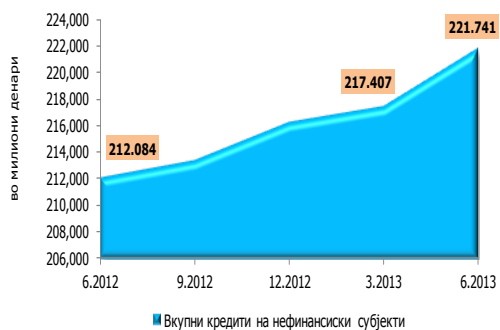
⁸ Подетално во делот 1.2. Депозити на нефинансиските субјекти.

⁹ Зголемувањето на овие обврски на банките во најголем дел е поврзано со споменатата исплата на дивиденда, поради што се зголемија користените краткорочни кредити во странска валута (за 1.439 милиони денари). Ова беше проследено со квартално намалување на обврските врз основа на репо-трансакции со Народната банка од 1.300 милиони денари. Користениот краткорочен кредит е вратен заклучно со август 2013 година.

¹⁰ Кварталниот раст на депозитите од банки и останати финансиски институции во најголем дел е условен од зголемувањето на краткорочните депозити на домашните банки, депозитите на пензиските фондови и останатите финансиски друштва.

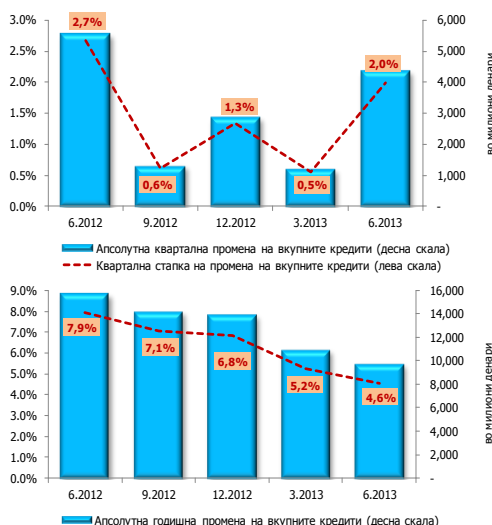

Графикон бр. 15 Состојба на кредитите

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 16 Квартална (горе) и годишна (долу) промена на кредитите на нефинансиските субјекти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Побарувањата од нерезидентите остварија квартален пад од 730 милиони денари (или 2,3%), како резултат на намалените репо-трансакции со нерезидентите - финансиски друштва во странска валута.

1.1. Кредити на нефинансиските субјекти

Во вториот квартал од 2013 година, кредитната активност кон нефинансискиот сектор¹¹ забрзано растеше¹². Кредитите на нефинансиските субјекти се зголемија за 4.334 милиони денари, а кварталната стапка на раст на кредитите забрза за 1,5 процентни поени. Наспроти ова, годишната стапка на кредитен раст забави за 0,6 процентни поени, но се задржа на речиси истото ниво (од 4,6%) и во август 2013 година.

Гледано по одделни сектори, забрза кварталниот раст на кредитирањето и на домаќинствата и на претпријатијата. Сепак, носител на кредитниот раст во вториот квартал од 2013 година се кредитите на домаќинствата, со придонес во растот од 69,3%. Домаќинствата се носител на кредитниот раст и заклучно со август 2013 година. Кредитната активност кон домаќинствата се зголеми за 3.002 милиона денари (3,6%), при што потрошувачките кредити и понатаму се најкористениот кредитен производ кај овој сегмент (анекс бр. 15).

Кредитирањето на претпријатијата, квартално се зголеми за 1.153 милиони

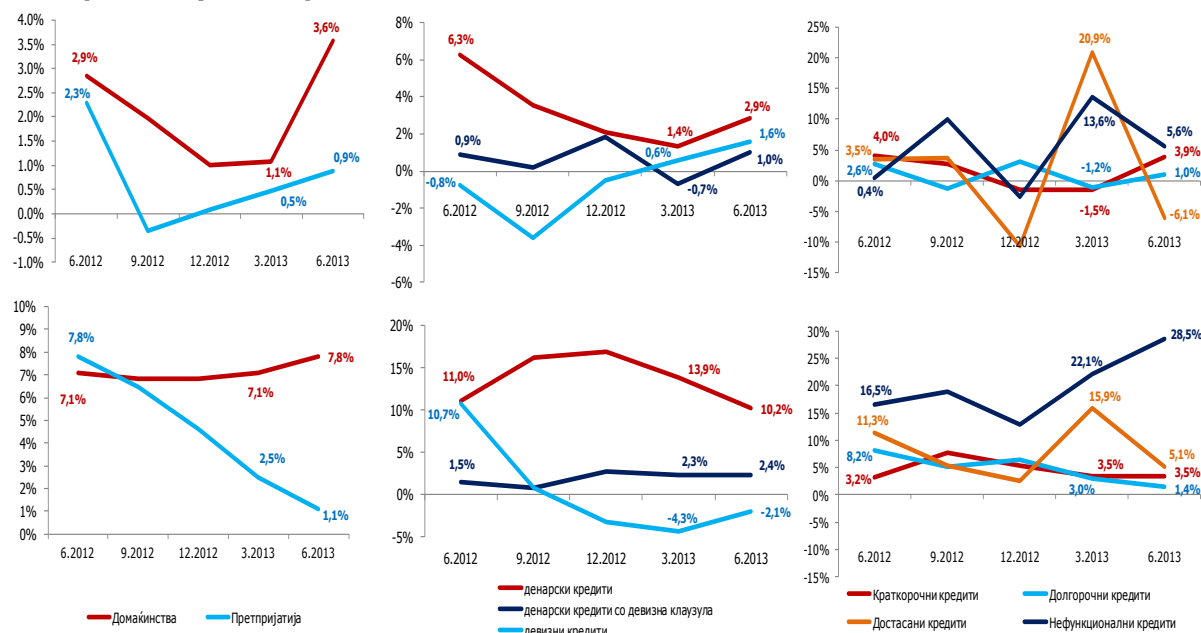
¹¹ Кредитите кон нефинансиските субјекти ги вклучуваат кредитите на нефинансиските лица - резиденти и нерезиденти, и тоа кредитите на: приватните и јавните нефинансиски друштва (кредитите на претпријатијата), централната влада, локалната самоуправа, непрофитните институции коишто им служат на домаќинствата (кредитите на други клиенти), самостојните вршители на дејност и физичките лица (кредитите на домаќинствата).

¹² Анализирани по поединечна банка, кредитите забележаа зголемување на квартална основа кај тринаесет банки (зголемувањето се движеше во интервал од 0,3 % до 14,7 % по поединечна банка), а кај останатите банки се забележаа квартално намалување на кредитите (намалувањето се движеше во интервал од 0,5% до 7,8% по поединечна банка).

денари, или 0,6%, со што овие кредити зафаќаа 26,6% од растот на вкупната кредитна активност. Притоа, дејноста „трговија на големо и мало“ има најголем придонес во растот на кредитите на претпријатијата (анекс бр. 15).

Графикон бр. 17 Квартална (горе) и годишна (долу) промена на кредитите според секторот, валутата и рочноста

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Во вториот квартал од 2013 година, денарските кредити се носител на кредитниот раст. Денаризацијата кај кредитната активност е тесно поврзана со истиот процес кај депозитите како основен извор на финансирање на активностите на банките. Притоа, домаќинствата придонесоа со 52,2%, а претпријатијата со 47,0% кон растот на денарските кредити (којшто изнесуваше 2.818 милиони денари, или 2,9%). Девизните кредити остварија раст од 872 милиона денари, којшто речиси целосно (97,7%) се должи на секторот „претпријатија“. Секторот „домаќинства“, пак, придонесе за кварталниот раст на денарските кредити со девизна клаузула (анекс бр. 16).

Графикон бр. 18 Структура на кредитите според секторот, валутата и рочноста

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Долгорочното кредитирање и натаму преовладува во структурата на кредитите на нефинансиските субјекти, иако има одредено намалување на неговото учество. Кварталниот раст на долгорочните кредити од 1.415 милиони денари целосно произлегува од секторот „домаќинства“.

Во вториот квартал од 2013 година, **нефункционалните кредити** забавено растеа, а нивната стапка на раст изнесува 5,6% (намалување за 7,9 процентни поени во однос на претходниот квартал). Растот на нефункционалните кредити во најголем дел (83,5%) се должи на кредитите на претпријатијата. Во следните два месеца (заклучно со август 2013 година), износот на нефункционалните кредити од корпоративниот сектор се намали¹³.

1.2. Депозити на нефинансиските субјекти

На крајот на вториот квартал од 2013 година, вкупните депозити на нефинансиските субјекти изнесуваа **245.680 милиони денари** и остварија намалување од 2.648 милиони денари во однос на претходниот квартал (анекс бр. 10). Носител на негативната промена се девизните депозити по видување на

Графикон бр. 19 Состојба на депозитите

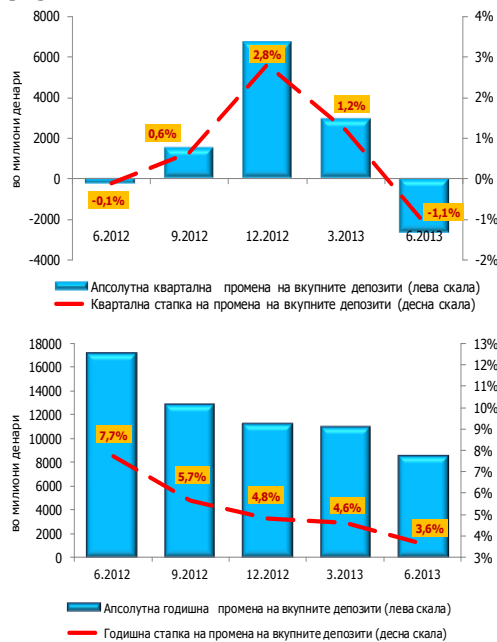

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

¹³ Подетално во делот III.1 Кредитен ризик.

Графикон бр. 20 Квартална (горе) и годишна (долу) промена на депозитите на нефинансиските субјекти

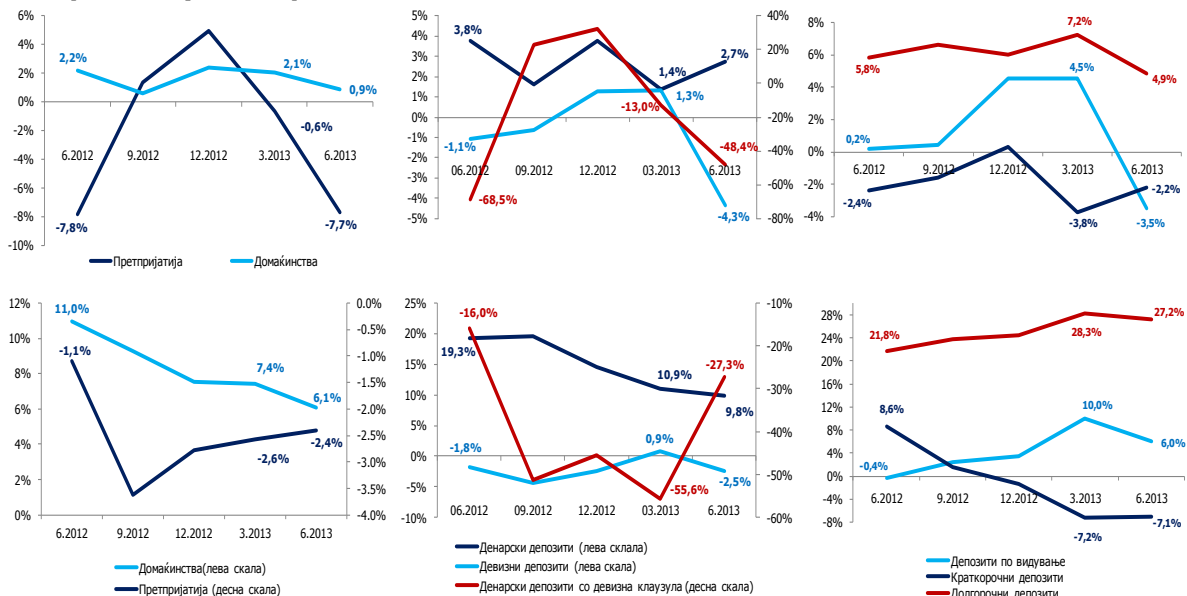

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

претпријатијата, коишто на квартална основа се намалија за 4.572 милиона денари. Близу 90% од ова намалување се должи на исплатата на дивиденда од страна на една домашна компанија со странски капитал. Од друга страна, депозитите на домаќинствата забележаа квартален раст од 1.580 милиони денари, којшто речиси целосно (97,1%) е резултат на растот на долгорочното денарско штедење (анекс бр. 12). Свое влијание врз зголеменото штедење во домашна валута и на долг рок има и поставеноста на стапките на задолжителната резерва¹⁴.

Склоноста на депонентите за чување на депозитите во банките во домашна валута се задржа и во вториот квартал од 2013 година. Денарските депозити остварија раст од 3.510 милиони денари (или 2,7%), спротивно на надолното движење на девизните депозити и депозитите во денари со девизна клаузула (анекс бр. 12).

Графикон бр. 21 Квартална (горе) и годишна (долу) промена на депозитите според секторот, валутата и рочноста

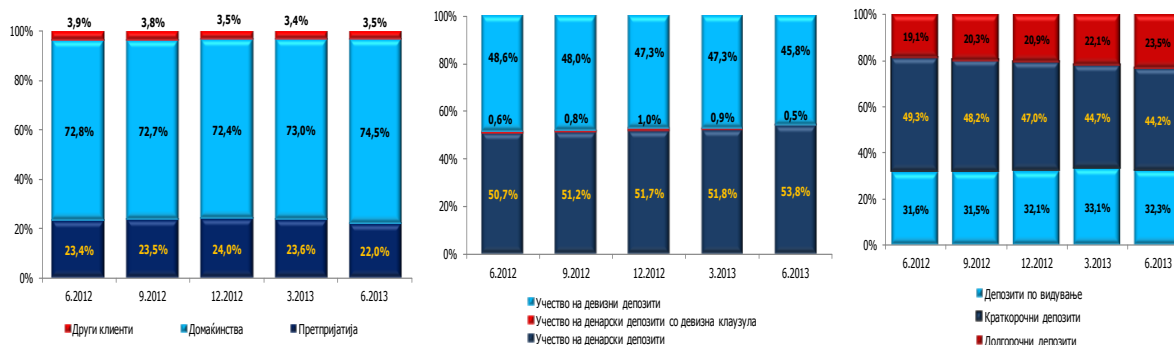
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

¹⁴ Стапката на задолжителна резерва изнесува 0% за депозитите на физички лица во домашна валута со договорна рочност над две години, доколку се исполнети пропишаните услови во врска со предвременото повлекување и висината на каматната стапка.

Во вториот квартал од 2013 година, се забележа зголемен интерес кај домаќинствата за штедење на долг рок. Вкупните долгорочни депозити се зголемија за 2.671 милион денари (4,9%), каде што придонесот на депозитите на домаќинствата е 76,0%. Од друга страна, краткорочните депозити се намалија за 2.473 милиони денари, од кое 49,8% се должи на денарските депозити со девизна клаузула на претпријатијата, а 44,5% на девизните депозити на домаќинствата. Намалувањето на депозитите по видување изнесуваше 2.846 милиони денари и е поврзано со споменатата исплата на дивиденда.

Графикон бр. 22 Структура на депозитите според секторот, валутата и рочноста

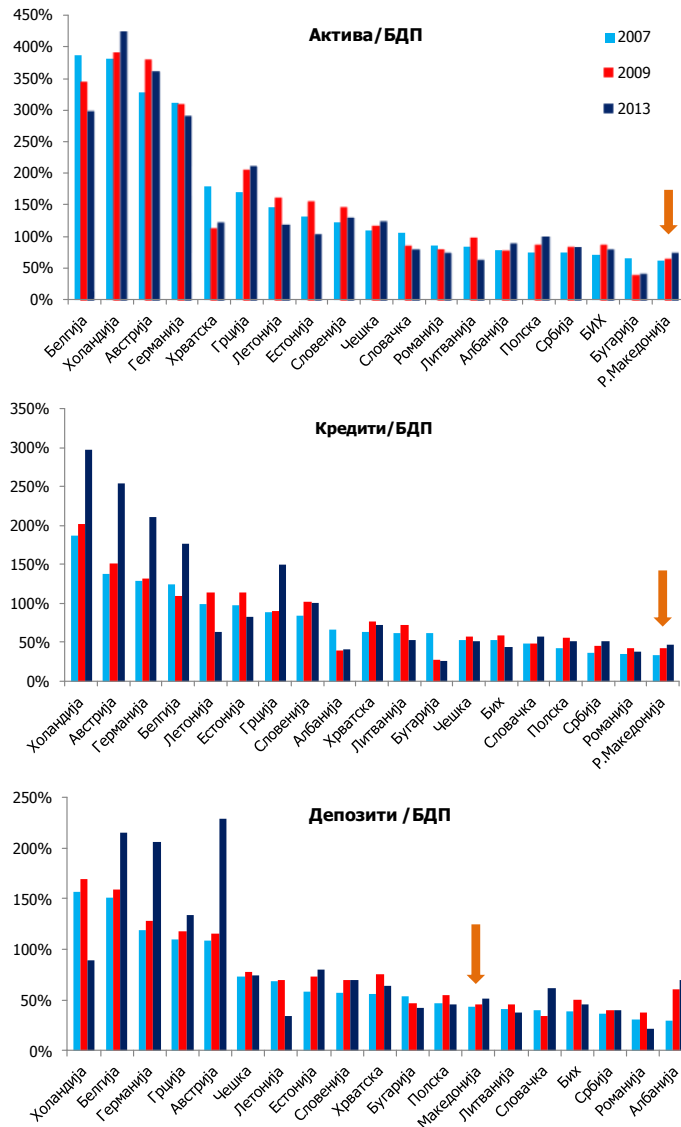

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Степенот на финансиското посредување во македонскиот банкарски систем и банкарските системи од избрани земји-членки на ЕУ и земјите од регионот

Графикон бр. 23 Степен на финансиско посредување во Република Македонија, од избрани земји-членки на ЕУ и земјите од регионот

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките, интернет-страниците на ММФ и на централните банки.

Забелешки: Кај четири од анализираниите земји, податоците за 2013 година се со состојба на 31.3.2013 година (Белгија, Романија, Хрватска и Грција). Кај преостанатите петнаесет анализирани земји, податоците за 2013 година се со состојба на 30.6.2013 година.

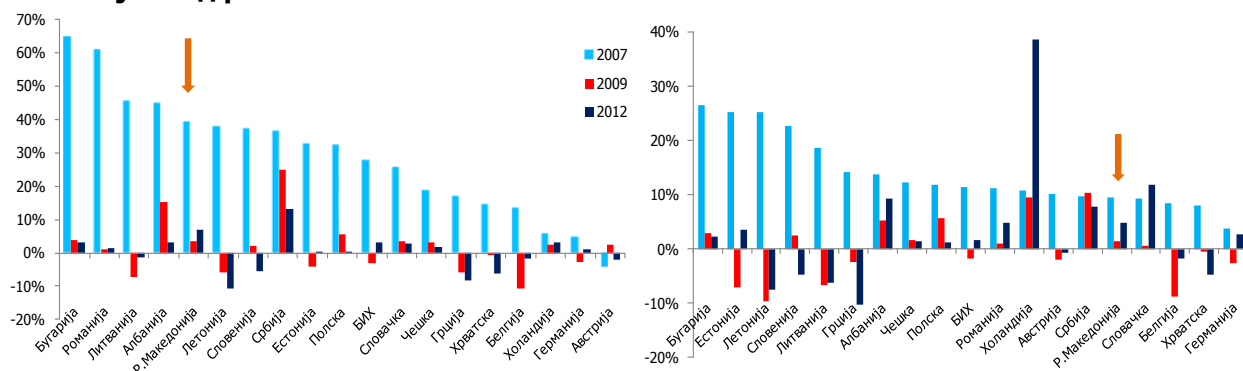
Степенот на финансиското посредување во банкарскиот систем на Република Македонија, и покрај пониското ниво, бележи постојан нагорен тренд, во споредба со повеќето анализирани земји (земји од регионот и избрани земји-членки на ЕУ)

Анализирано во периодот 2007-2013 година, банкарските системи на најголемиот број од земјите-членки на ЕУ бележат пад на степенот на финансиското посредување (односно минуваат низ т.н. финансиска дезинтермедијација). Во периодот 2007-2013 година, просечното намалување на соодносот на активата со БДП кај овие земји се движеше во интервал од 5,2 до 44,9 процентни поени. Во истиот период, банкарските системи на земјите од регионот (коишто не се членки на ЕУ) забележаа зголемување на соодносот на активата со БДП (коешто во просек на годишно ниво се движеше во интервал од 5,0 до 7,1 процентен поен). Растот на финансиското посредување во Република Македонија е далеку над овој просек на земјите од регионот, затоа што во целиот анализиран период, соодносот на активата на банкарскиот систем и БДП е зголемен за 14,2 процентни поена. Покрај тоа, раст е забележан и во периодот од 2009 година до вториот квартал од 2013 година, кога најмногу дојдоа до израз ефектите од глобалната финансиска криза врз домашната економија. Во овој период, соодносите на активата, кредитите и депозитите со БДП во Република Македонија се зголемија за 10,1 процентен поен, 4,6 процентни поени и 9,3 процентни поени, соодветно.

Глобалната финансиска и економска криза и нејзините ефекти врз банкарските системи на земјите-членки на ЕУ, е еден од главните фактори за намалениот степен на финансиското посредување во овие земји. Ова е особено видно во анализата на движењето на кредитната активност и нејзиното значење за економската активност на земјите-членки од ЕУ, каде што голем дел од банките се соочија со недоволен капитален и ликвидносен капацитет за продолжување со кредитната активност.

Графикон бр. 24 Годишна стапка на раст на кредитите (лево) и учество на годишниот раст на кредитите во БДП (десно) во Република Македонија, избрани земји-членки на ЕУ и земјите од регионот

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките, интернет-страниците на ММФ и на централните банки.

Наспроти тоа, банкарските системи на земјите од регионот (со исклучок на Грција и Хрватска), анализирано преку кредитната активност, имаат сè поголемо значење за економската активност. Во 2012 година, од вкупно деветнаесет земји вклучени во анализата, Република Македонија се наоѓа на шестото место според соодносот на кредитниот раст со БДП.

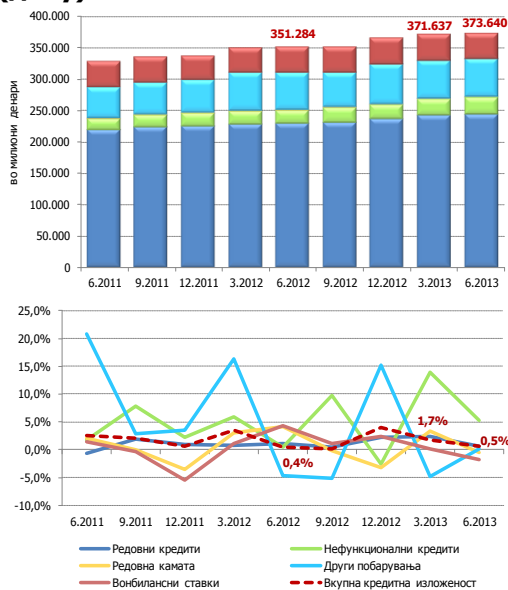

III. Ризици во банкарското работење

1. Кредитен ризик

Позитивните придвижувања во домашната економија во претходните четири квартали, особено силниот раст на економската активност во првиот и вториот квартал годинава, имаа соодветно влијание врз забавувањето на вложувањето на квалитетот на кредитното портфолио на банките во вториот квартал од 2013 година. И покрај забавениот раст на нефункционалните кредити, којшто продолжи и во јули и август 2013 година, кредитниот ризик е сè уште најзначаен за банкарскиот систем на Република Македонија. На крајот на вториот квартал, учеството на нефункционалните кредити во вкупните кредити на нефинансиските субјекти се зголеми за 0,4 процентни поени и достигна 12,3%. Висината и растот на нефункционалните кредити пред сè се должи на поголемиот кредитен ризик кај неколку изложености на банките кон корпоративниот сектор, којшто е носител на растот на нефункционалните

Графикон бр. 25 Кредитна изложеност, структура (горе) и раст (долу)

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Во други побарувања, покрај надоместите, провизиите и сл. се опфатени и вложувањата на банките во благајнички и државни записи.

кредити. Покриеноста на нефункционалните кредити со вкупната исправка на вредноста е висока, иако се намали малку под 100%.

1.1. Квалитет на кредитното портфолио на банкарскиот систем

Во вториот квартал од 2013 година, вкупната кредитна изложеност¹⁵ порасна за 2.003 милиони денари (0,5%), што претставува забавување на растот во однос на претходниот квартал за 1,2 процентни поена (кварталниот раст на 31.3.2013 година изнесува 6.077 милиони денари, или 1,7%). Ова забавување произлегува пред сè од намалувањето на кредитната изложеност кон финансиските институции¹⁶ (за 1.661 милион денари, или 2,2%) и претпријатијата и другите клиенти¹⁷ (за 135 милиони денари или 0,1%), но и од забавениот раст на изложеноста кон државата (квартален раст од

¹⁵ Вкупната кредитна изложеност ги опфаќа билансните (кредити, камати, провизии, финансиски лизинг, вложувања во хартии од вредност коишто се расположливи за продажба или се чуваат до достасување и слично) и вонбилансните побарувања (неискористени рамковни кредити, неискористени кредити врз основа на дозволени пречекорувања на тековни сметки и врз основа на кредитни картички, акредитиви, гаранции и други слични потенцијални обврски за банката), коишто ја изложуваат банката на кредитен ризик.

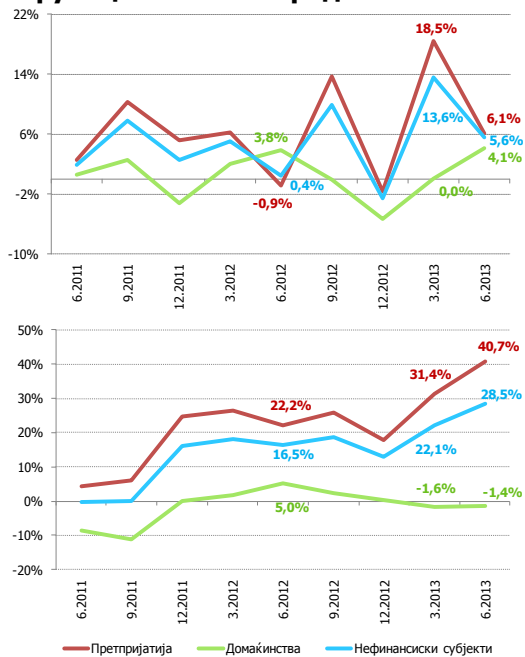
¹⁶ Намалувањето на кредитната изложеност кон финансиските институции пред сè се должи на падот на краткорочните депозити пласирани во Народната банка за 1.968 милиони денари, или за 27,2%.

¹⁷ Во натамошниот текст: претпријатија.

412 милиони денари, или 1,2%, наспроти 2.486 милиони денари, или 7,7% во првиот квартал од 2013 година). Кредитната изложеност кон нефинансиските субјекти (без изложеноста кон финансиските институции и државата) оствари квартален раст од 3.253 милиони денари, или 1,2% (на 31.3.2013 година 1,0%). Овој раст во целост (104,2%) произлегува од растот на кредитната изложеност кон домаќинствата (за 3.388 милиони денари или 3,5%). Според намената, најголем раст бележат потрошувачките кредити, по кои следат кредитите за набавка и реновирање на станбен и деловен простор и кредитните картички.

Графикон бр. 26 Квартална (горе) и годишна (долу) стапка на раст на нефункционалните кредити

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Во вториот квартал од 2013 година забави влошувањето на квалитетот на кредитното портфолио на банките, согледано преку пониската квартална стапка на раст на нефункционалните кредити за 7,9 процентни поени, во однос на стапката на раст во првиот квартал од 2013 година. Со тоа, во овој квартал стапката на раст на нефункционалните кредити е едноцифрена и изнесува 5,6%. Растот на нефункционалните кредити во најголем дел (83,5%) произлегува од претпријатијата, што е одраз на влошените остварувања на неколку клиенти од дејностите „трговија на големо и мало“, „градежништво“ и „снабдување со електрична енергија, гас, пареа и климатизација“. Нефункционалните кредити на домаќинствата забележаа квартален раст којшто се должи на зголемувањето на нефункционалните станбени и потрошувачки кредити.

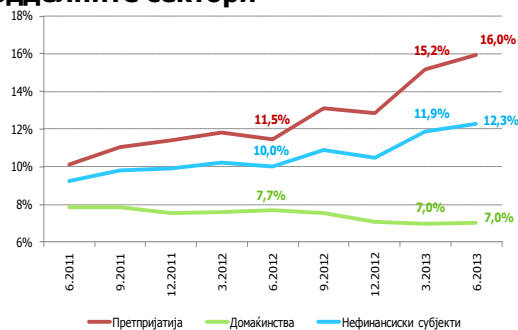
Иако кварталната стапка на раст на нефункционалните кредити забави, сепак нивната годишна стапка на раст е највисока во последните три години. Сепак движењата по пресечниот датум на овој извештај даваат знаци на забавување на растот на „лошите“ кредити¹⁸.

¹⁸ Во август 2013 година, годишната стапка на раст на нефункционалните кредити е речиси двојно пониска од јуни 2013 година и изнесува 14,8%.

Трендот на зголемување на учеството на нефункционалните кредити во вкупните кредити на нефинансиските субјекти исто така забави, при што во вториот квартал оваа стапка се зголеми за 0,4 процентни поени и достигна 12,3%. Сепак, ова е највисоко учество по вториот квартал од 2006 година (13,5%). Забавениот раст на нефункционалните кредити којшто продолжи и на почетокот на втората половина од годината, овозможи во август стапката на нефункционални кредити да се врати на нивото од март 2013 година (11,9%). Ова позитивно придвижување кај нефункционалните кредити во август е резултат на активностите на некои од банките за реструктурирање на побарувањата од одредени клиенти и приспособување на условите за враќање на нивните моментални можности.

Графикон бр. 27 Учество на нефункционалните кредити во вкупните кредити на нефинансиските субјекти и на одделните сектори

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Кај претпријатијата, учеството на нефункционалните кредити во вкупните кредити достигна 16,0% (на 31.3.2013 година 15,2%). Ова зголемување произлегува од поголемиот раст на нефункционалните кредити во однос на вкупните кредити на претпријатијата. Кај домаќинствата, оваа стапка е непроменета што се должи на високиот раст на вкупните кредити, коишто го неутрализираа растот на нефункционалните кредити. Во август 2013 година, стапката на нефункционалните кредити кај домаќинствата е непроменета во однос на јули 2013 година, додека кај претпријатијата оваа стапка се намали и достигна 15,4%. Ова позитивно движење кај претпријатијата произлегува од намалувањето на нефункционалните кредити.

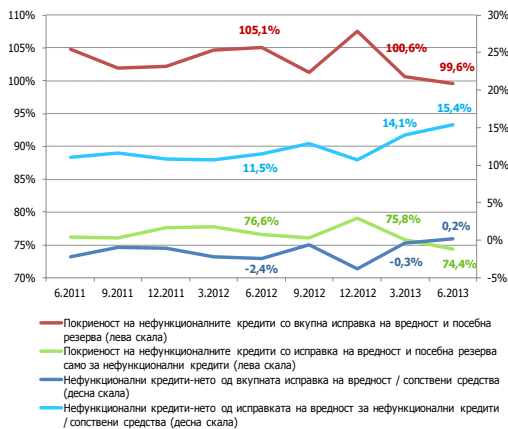
Растот на нефункционалните кредити беше проследен со квартално зголемување на вкупната утврдена исправка на вредноста на банките за 1.068 милиони денари, или за 3,8%, што во целост произлегува од исправката на вредноста за кредитната изложеност кон секторот „претпријатија“. Сепак, овој раст е со забавен карактер, што соодветствува со забавениот раст на

нефункционалните кредити. Најголем придонес за растот на исправката на вредноста и посебната резерва имаат истите дејности¹⁹ коишто бележат и најголем раст кај нефункционалните кредити.

Порастот на исправката на вредноста беше послаб од растот на нефункционалните кредити, што услови намалување на покриеноста на нефункционалните кредити со вкупната утврдена исправка на вредноста малку под 100%²⁰. На 30.6.2013 година се намали и покриеноста на нефункционалните кредити со исправката на вредноста утврдена за нив на 74,4% (75,8% на 31.3.2013 година). Така, при претпоставка за целосна ненаплатливост на нефункционалните кредити, сопствените средства на крајот од овој квартал би се намалиле за 15,4% (во споредба со 14,1% колку што беше претпоставеното намалување на крајот на првиот квартал од 2013 година). Зголеменото учество на нерезервираниот дел од нефункционалните кредити во сопствените средства не би предизвикало позначително влошување на адекватноста на капиталот на банкарскиот систем (би се намалила од 17,3% на 14,7%). Гледано по поединечни банки, при ваков екстреман настан, стапката на адекватност би паднала под 8% кај две банки.

Графикон бр. 28 Покриеност на нефункционалните кредити и учество на нето нефункционалните кредити во сопствените средства на банките

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Во вториот квартал од 2013 година, како резултат на поголемиот раст на исправката на вредноста од растот на вкупната кредитна изложеност, се зголеми и просечното ниво на ризичност на кредитното портфолио на банкарскиот систем. Сепак просечната класификација на вкупната кредитна изложеност сè уште е во категоријата на ризик „А“. Нагорно движење

¹⁹ Тоа се дејностите: „трговија на големо и мало“, „градежништво“ и „снабдување со електрична енергија, гас, пареа и климатизација“.

²⁰ По третиот квартал од 2010 година, ова е прв пат нефункционалните кредити да не бидат целосно покриени со вкупната утврдена исправка на вредноста.

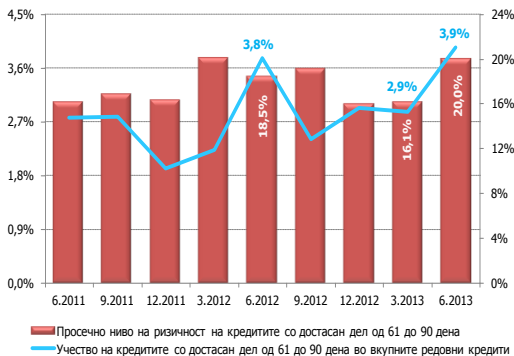

Графикон бр. 29 Просечно ниво на ризичност за вкупната кредитна изложеност и за редовните кредити

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 30 Просечно ниво на ризичност за кредитите со достасан дел за исплата од 61 до 90 дена

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

се забележува и кај просечното ниво на ризичност на редовните кредити поради кварталниот пораст на исправката на вредноста утврдена за нив (за 432 милиона денари или 6,8%).

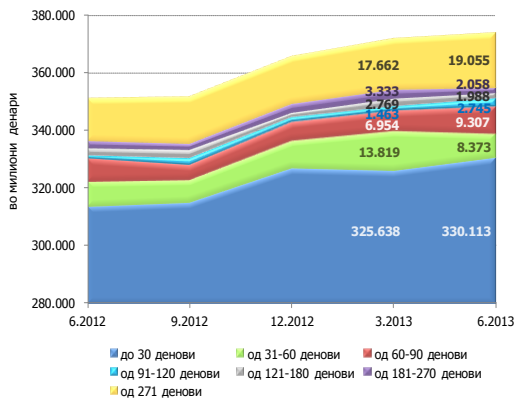
Достасаните кредити со период на задоцнување во исплатата од 61 до 90 дена претставуваат потенцијални нефункционални кредити за наредниот квартал. Така, 3,9% од вкупните редовни кредити со состојба на 30.6.2013 година би преминале во нефункционални, доколку во краен случај за никој од овие кредити не се наплати достасаниот долг во текот на следниот месец. Просечното ниво на ризичност на кредитите со достасан дел од 61 до 90 дена е во рамките на категоријата на ризик „Б“ и изнесува 20,0%, што е помалку за 8,5 процентни поени од просечното ниво на ризичност на кредитната изложеност класифицирана во категоријата на ризик „В нефункционални“ (28,5%). Под претпоставка дека сите кредити со достасан дел од 61 до 90 дена ќе преминат во нефункционални наредниот квартал, учеството на нефункционалните во вкупните кредити би се зголемило и би достигнало 15,7%, без да се земе предвид ефектот од новото кредитирање и промените во вкупното кредитно портфолио коишто би настанале во третиот квартал. Покриеноста на нефункционалните кредити со вкупната утврдена исправка на вредноста и само со исправката на вредноста за нефункционалните кредити би се намалила и би изнесувала 78,8% и 63,6%²¹, соодветно.

Според бројот на деновите на доцнење во договорената отплата на обврските врз основа на кредитите, најголемиот дел ѝ припаѓа на кредитната изложеност каде што доцнењето е до 30 дена (88%). Кредитната изложеност со задоцнување над 90 дена

²¹ Исправката на вредноста за кредитите со достасан дел од 61 до 90 дена за кои се претпоставува дека ќе преминат во нефункционални е пресметана како 25,1% (минимална исправка на вредноста за изложености во категоријата на ризик „В“) од износот на овие кредити. Така, вкупната исправка на вредноста и исправката на вредноста само за нефункционалните кредити би пораснале за 1,4% и 9,5%, соодветно, додека нефункционалните кредити би пораснале за 28,2%.

Графикон бр. 31 Структура на кредитната изложеност според деновите на доцнење во отплатата на кредитите

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 32 Реструктурирана, пролонгирана и нето отпишана изложеност во текот на кварталите

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

учествува со 6,9% во вкупната кредитна изложеност на 30.6.2013 година. Во однос на првиот квартал од 2013 година, оваа изложеност бележи пораст од 620 милиони денари (или 2,5%). Најголем дел од нејзиното зголемување произлегува од кредитната изложеност со период на задоцнување во исплатата од 91 до 120 дена и над 271 ден, коишто бележат квартален раст од 1.282 и 1.393 милиони денари (87,6% и 7,9%), соодветно.

Реструктурираните²² и пролонгираните²³ побарувања забележаа нагорни движења, што се должи на растот на овие побарувања кај претпријатијата. Имено, на 30.6.2013 година, 6,0% и 12,0% од вкупната кредитна изложеност кон претпријатијата се реструктурирани и пролонгирани, соодветно. Нагорниот тренд на реструктурираната и пролонгираната изложеност е резултат на растот на нефункционалните реструктурирани и пролонгирани кредитни изложености, во услови на намалување на овој вид изложености со редовен статус. Просечното ниво на ризичност на реструктурираната кредитна изложеност се зголеми и достигна 41,7% (на 31.3.2013 година 40,3%). Наспроти ова, просечното ниво на ризичност на пролонгираната кредитна изложеност се намали на 18,7% (на 31.3.2013 година 18,9%).

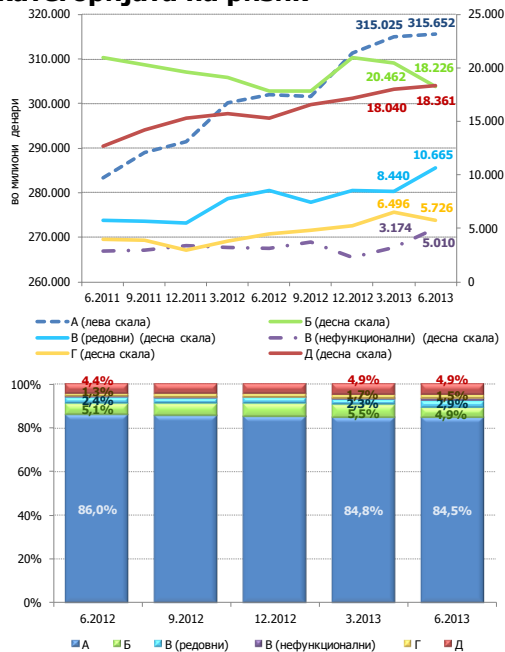
Отписите коишто ги вршеа банките во вториот квартал од 2013 година²⁴ се на пониско ниво во однос на истиот квартал претходната година. Во првото полугодие од годината, на нето-основа, банките повеќе наплаќаа отпишани побарувања, отколку што вршеа отписи. Трговците на мало имаат најголемо учество во вкупните отпишани

²² Реструктурирање на побарувањето значи воспоставување нова кредитна изложеност од страна на банката за замена на веќе постоечката, при што се настанати значителни измени на договорните услови коишто се резултат на влошената финансиска состојба на кредитокорисникот.

²³ Пролонгирањето на побарувањето претставува продолжување на неговиот рок на достасување, коешто не е резултат на влошената финансиска состојба на клиентот.

²⁴ Отпишаните побарувања во текот на вториот квартал од 2013 година се во износ од 18 милиони денари, наспроти вториот квартал од претходната година кога изнесуваа 26 милиони денари.

Графикон бр. 33 Кредитна изложеност состојба (горе) и структура (долу) според категоријата на ризик

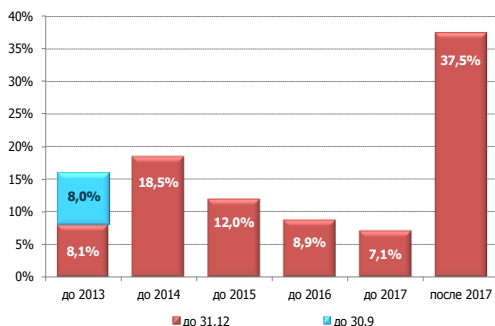
Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

побарувања (52,3%), додека во вкупната наплата на веќе отпишаните побарувања се најзастапени физичките лица (80,5%).

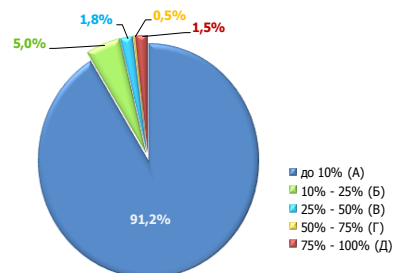
Од аспект на показателите за кредитен ризик и значењето на одделните дејности/продукти во вкупната кредитна изложеност, кредитниот ризик е највисок кај дејностите „градежништво“ и „индустрија“ (од секторот „претпријатија“) и кај потрошувачките кредити и кредитните картички (од секторот „домаќинства“) (анекс бр. 22 и 23). Според валутната структура, најризична е кредитната изложеност во денари (анекс бр. 21).

Графикон бр. 34 Структура на кредитната изложеност кон нефинансиските субјекти, според рокот на достасување на главницата

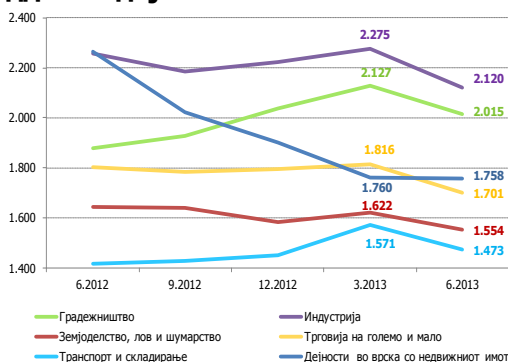
Структура на изложеноста која достасува за наплата до 30.9.2013 година, според просечното ниво на ризициност

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Забелешка: Во анализата не се вклучени изложеностите коишто се класифицирани на групна основа.

Графикон бр. 35 Херфиндалов индекс за кредитната изложеност по одделни дејности

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

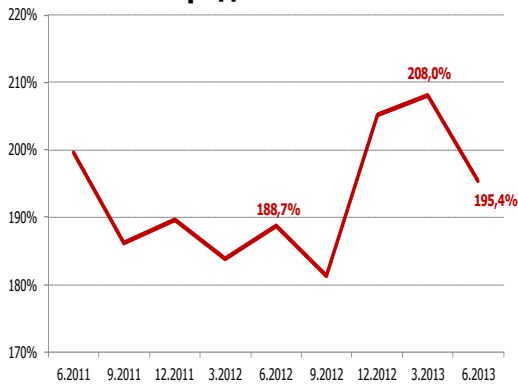
Структурата на кредитната изложеност кон нефинансиските субјекти според рокот на достасување на главницата може да даде дополнителна слика за изложеноста на банките на кредитниот ризик. Така, 8% од вкупната кредитна изложеност на 30.6.2013 година достасува за наплата до крајот на третиот квартал, додека повеќе од половината од изложеноста достасува по 2015 година. Притоа, изложеноста со просечно ниво на ризициност до 25% (категории „А“ и „Б“) учествува со 96,2% во вкупната кредитна изложеност којашто достасува за наплата до крајот на третиот квартал годинава.

Концентрацијата на кредитната изложеност на банкарскиот систем по одделни дејности, мерена преку Херфиндаловиот индекс главно е во прифатливи граници²⁵. Вредноста на индексот укажува на повисока концентрација, односно ја надминува прифатливата горна граница на индексот за кредитната изложеност кон дејностите „градежништво“ и „индустрија“. Сепак, кај речиси сите дејности концентрацијата се намалува во вториот квартал од 2013 година.

²⁵ Кога индексот се движи во интервал од 1.000 единици до 1.800 единици, нивото на концентрација се смета за прифатливо.

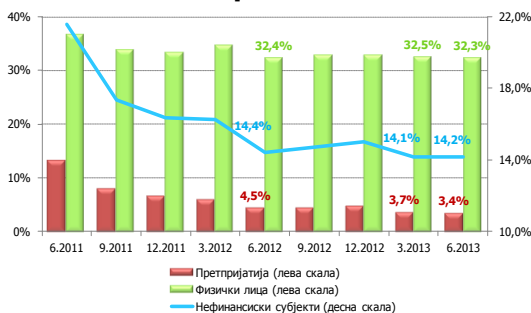
Графикон бр. 36 Учество на износот на големи изложености во сопствените средства на банките

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Во вториот квартал од 2013 година, учеството на големите изложености²⁶ во сопствените средства на банките се намали за 12,7 процентни поени, што означува намалена концентрација на кредитниот ризик. Анализирano по одделни банки, учеството на големите изложености во сопствените средства се движи во интервалот од 22,2% до 807,2%. Со исклучување на изложеностите на банките кон финансиски институции и пласманите во благајнички записи и државни хартии од вредност, учеството на големите изложености кон нефинансиските субјекти во сопствените средства на банките се сведува на 89,5%²⁷. По одделни банки, учеството на големите изложености кон нефинансиските субјекти во сопствените средства се движи од 22,2% до 425,8%.

Графикон бр. 37 Учество на необезбедената изложеност во вкупната кредитна изложеност на нефинансиските субјекти и на одделните сектори

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Учеството на необезбедената кредитна изложеност во вкупната кредитна изложеност кон нефинансиските субјекти во вториот квартал од 2013 година остана речиси непроменета, додека кај поодделните сектори се забележува намалување на учеството на необезбедениот дел²⁸. Највисоко учество на необезбедената кредитна изложеност има кај кредитната изложеност кон физичките лица (32,3%), но доколку се одземе изложеноста врз основа на негативни салда на тековни сметки и кредитни картички²⁹, овој сооднос е многу понизок и изнесува 13,6%.

²⁶ Согласно со регулативата, голема изложеност кон лице или лицата поврзани со него претставува изложеност еднаква или повисока од 10% од сопствените средства на банката. Вкупниот износ на големи изложености не смее да го надмине осумкратниот износ на сопствените средства на банката.

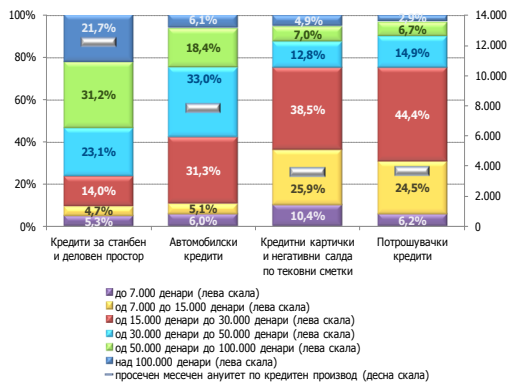
²⁷ Во анализата не се вклучени сопствените средства на шест банки кои немаат големи изложености кон нефинансиските субјекти.

²⁸ Кај претпријатијата намалувањето на учеството на необезбедената во вкупната кредитна изложеност произлегува од позначителното намалување на износот на необезбедената изложеност, додека надолното движење на овој сооднос кај домаќинствата е резултат на поголемиот раст на вкупната кредитна изложеност. Ваквите движења условуваат речиси идентичен раст на необезбедената и вкупната кредитна изложеност кон нефинансиските субјекти, со што учеството на необезбедената во вкупната кредитна изложеност е речиси непроменето.

²⁹ Најголем дел од наплатите на оваа кредитна изложеност се покриени со месечните примања на кредитокорисниците.

Графикон бр. 38 Структура на кредитната изложеност на одделните кредитни производи, според месечните примања на кредитокорисниците (физички лица)

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Во структурата на кредитната изложеност кон физичките лица, најзадолжени се лицата со месечни примања до 30.000 денари, кај кои се пласирани повеќе од две третини од вкупната изложеност на банките кон овој сектор и 73,5% од вкупната изложеност наменета за потрошувачка (анекс бр. 24). На 30.6.2013 година просечната задолженост по лице (само за лицата кои се задолжени) достигна 100 илјади денари, додека просечната месечна обврска, во зависност од кредитниот производ се движи помеѓу 3,6 илјади денари и 12 илјади денари. Гледано по поединечни лица, најзадолжени се физичките лица со месечни примања над 100.000 денари (просечна задолженост од 583 илјади денари по лице), што е резултат на приспособувањата коишто ги вршат банките за висината на долгот кон висината на месечните примања на физичките лица. Според типот на кредитниот производ, лицата со месечни примања до 30.000 денари зафаќаат најголем дел од кредитната изложеност врз основа на потрошувачки кредити и кредитни картички и негативни салда на тековни сметки (75,1% и 74,8%, соодветно), додека кај кредитната изложеност врз основа на станбени кредити најголемо учество од 76,0% имаат лицата со месечни примања над 30.000 денари.

1.2. Стрес-тест симулација за чувствителноста на банкарскиот систем на зголемување на кредитниот ризик

Чувствителноста на банкарскиот систем при влошување на квалитетот на одделни сегменти од кредитното портфолио се испитува со стрес-тестирањата, коишто се спроведуваат на редовна квартална основа. Тие се состојат од симулации на хипотетичко преминување на 10% (прва симулација) и 30% (втора симулација) од кредитната изложеност кон претпријатијата и домаќинствата, поодделно, и кон двата сектора заедно, кон двете следни категории со повисока ризициност.

Табела бр. 2 Стапка на адекватност на капиталот, по симулациите

Опис	Адекватност на капиталот на ниво на банкарски систем		Број на банки, чија адекватност на капиталот по симулација е под адекватноста на капиталот на банкарскиот систем, по симулација (помала од 8%)		% на В, Г и Д во вкупната кредитна изложеност		Просечно ниво на ризичност за вкупната кредитна изложеност		
	31.3.2013	30.6.2013	31.3.2013	30.6.2013	31.3.2013	30.6.2013	31.3.2013	30.6.2013	
Почетна состојба	17,3%	17,3%			9,7%	10,6%	7,6%	7,8%	
Претпријатија и домаќинства	I симулација	15,2%	15,2%	7 (1)	8 (1)	13,0%	13,9%	9,1%	9,4%
	II симулација	10,5%	10,4%	6 (5)	7 (4)	19,7%	20,4%	12,0%	12,4%
Претпријатија	I симулација	16,0%	15,9%	7 (0)	7 (1)	11,8%	12,6%	8,5%	8,8%
	II симулација	13,1%	13,0%	7 (2)	7 (2)	15,9%	16,5%	10,4%	10,8%
Домаќинства	I симулација	16,6%	16,6%	6 (0)	8 (0)	11,0%	11,9%	8,1%	8,4%
	II симулација	15,2%	15,1%	7 (0)	7 (0)	13,6%	14,5%	9,2%	9,5%

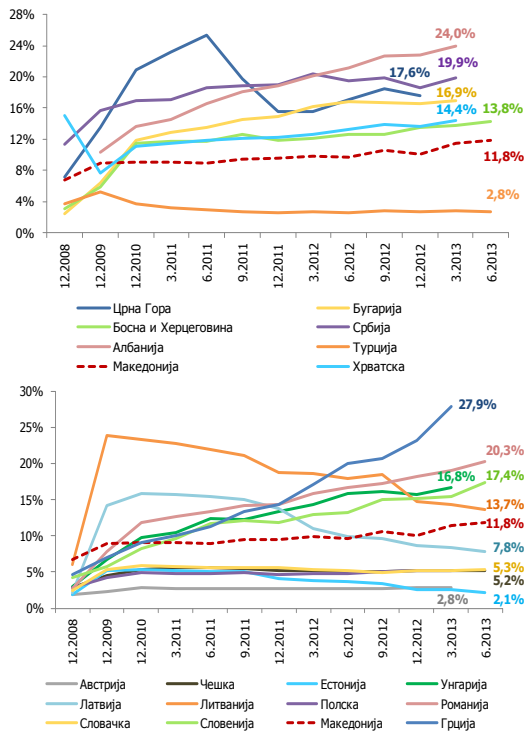
Извор: Пресметки на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Според резултатите од симулациите, отпорноста на банкарскиот систем на симулираните шокови е одржана. Подетален преглед на резултатите од спроведените симулации е даден во анексот бр. 25.

Нефункционалните кредити³⁰ во македонскиот банкарски систем, во земјите од регионот и во избрани земји-членки на ЕУ

Графикон бр. 39 Учество на нефункционалните кредити во вкупните кредити

Извор: База на показатели за финансиската стабилност на ММФ.

Според стапката на нефункционални кредити (учеството на нефункционалните кредити во вкупните кредити)³¹, квалитетот на кредитното портфолио на банкарскиот систем на Република Македонија е на повисоко ниво во однос на повеќето земји од нашето опкружување, но сепак заостанува зад банкарските системи на некои од земјите од ЕУ (како на пр. Чешка, Словачка, Естонија, Холандија, Латвија и Полска)³². Турција е единствената земја во регионот со едноцифрена стапка на нефункционалните кредити на крајот на првиот квартал од 2013 година. На крајот на 2009 година, кога повеќето земји-членки на ЕУ и земјите од регионот се соочуваа со влошување на квалитетот на кредитното портфолио како последица на прелевање на ефектите од глобалната финансиска криза, оваа стапка кај македонскиот банкарски систем забележа умерен годишен раст од 2,2 процентни поена. Негативните ефекти од глобалната финансиска криза врз банкарските системи на земјите од регионот беа поумерени и кај некои од нив се почувствуваа со задоцнување. Притоа, главните карактеристики на банкарските системи на овие земји, меѓу кои е и силната улога на надворешното финансирање и на надворешнотрговската размена со развиените земји, како и сè поголемиот кредитен раст во годините пред кризата беа каналите за прелевање на ефектите од нарушувањата на глобалниот економски амбиент во земјите од регионот.

Зголемувањето на стапката на нефункционалните кредити во последните пет години е карактеристично за банкарските системи на Албанија, Грција, Романија, Унгарија и Словенија. Така, на 31.3.2013 година, најголемо учество на нефункционалните кредити во вкупните кредити бележат банкарскиот систем на Албанија со 24,0% (од земјите во регионот) и банкарскиот систем на Грција со 27,9% (од земјите-членки на ЕУ).

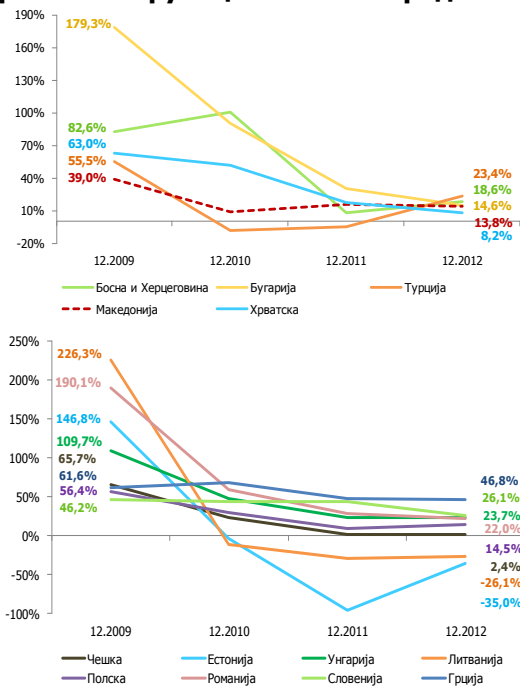
³⁰ Можни се разлики во дефинициите на нефункционалните кредити во одделните земји.

³¹ Сите показатели се однесуваат на вкупните нефункционални кредити на финансиските и нефинансиските субјекти.

³² Последниот расположлив податок за банкарските системи на Албанија, Србија, Бугарија, Хрватска, Грција, Унгарија и Австрија е заклучно со 31.3.2013 година, додека за банкарските системи на Босна и Херцеговина, Турција, Романија, Словенија, Литванија, Латвија, Словачка, Чешка и Естонија е заклучно со 30.6.2013 година.

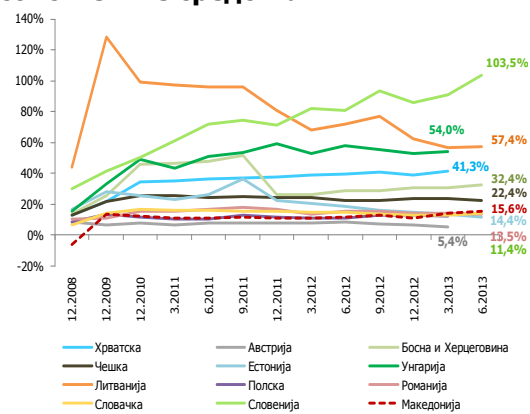
Графикон бр. 40 Годишна стапка на раст на нефункционалните кредити

Извор: База на показатели за финансиската стабилност на ММФ.

Во почетните години од кризата, (на крајот на 2009 година), нефункционалните кредити забележаа рекордна годишна стапка на раст, којашто достигна 179,3% во банкарскиот систем на Бугарија (од земјите во регионот) и 226,3% во банкарскиот систем на Литванија (од земјите-членки на ЕУ). На крајот на 2012 година, стапката на раст на вкупните нефункционални кредити во избраните земји од опкружувањето е умерена и се движи од 8,2% во банкарскиот систем на Хрватска, до 23,4% во банкарскиот систем на Турција. Иако банкарскиот систем на Република Македонија бележи ниска годишна стапка на раст на нефункционалните кредити во споредба со земјите од регионот, заостанува зад земјите-членки на ЕУ, меѓу кои Чешка којашто забележа раст од 2,4%, и Естонија и Литванија коишто бележат значително надолно движење (35,0% и 26,1%, соодветно). Највисока стапка на раст на нефункционалните кредити од 46,8% е забележана кај банкарскиот систем на Грција.

Графикон бр. 41 Учество на нето нефункционалните кредити во сопствените средства

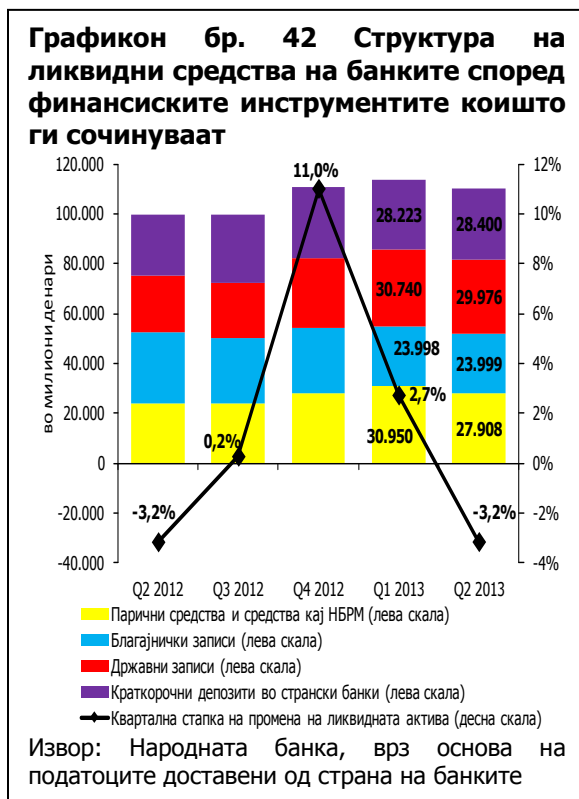
Извор: База на показатели за финансиската стабилност на ММФ.

Во споредба со одредени земји од нашето опкружување и пошироко, учеството на нето нефункционалните кредити (нефункционалните кредити намалени за утврдената исправка на вредноста) во вкупните сопствени средства на банкарскиот систем на Република Македонија е значително пониско. На крајот на првиот квартал од 2013 година, најниско ниво на овој показател е забележано кај Турција, каде што за покривање на нефункционалните кредити би се искористиле само 5,4% од сопствените средства на банкарскиот систем. Во македонскиот банкарски систем нерезервираниот дел од нефункционалните кредити учествува со 15,6% во сопствените средства на 30.6.2013 година, што означува мало намалување на сопствените средства при претпоставка за целосна ненаплатливост на нефункционалните кредити. Според вредноста на овој показател за банкарскиот систем на Словенија на 30.6.2013 година (103,5%) и на Грција на 31.3.2013 година (156,0%), нивните сопствени средства не се доволни за покривање на загубите коишто би настанале при претпоставка за целосна ненаплатливост на нефункционалните кредити.

2. Ликвидносен ризик

Во текот на вториот квартал на 2013 година, банките во Република Македонија ја одржаа високата ликвидност и стабилната ликвидносна позиција, иако износот на ликвидните средства забележа намалување. Главен двигател на кварталниот пад на ликвидните средства беа одливите на средства од банкарскиот систем, поради исплата на дивиденда од домашна компанија кон странските акционери. Во услови на намалување на депозитите на нефинансиските субјекти, носител на растот на изворите на финансирање на банките во вториот квартал на 2013 година, беа користените кредити и примените депозити од финансиски институции, вклучително и од матичните лица од странство. Според последните расположливи податоци, заклучно со август 2013 година, насоката на движење на ликвидните средства е повторно нагорна и на годишна основа тие се зголемуваат за 13,7%. Показателите за ликвидноста на ниво на банкарскиот систем сè уште се на стабилно ниво. Стрест-тест симулациите покажуваат дека банкарскиот систем е отпорен на ликвидносни шокови.

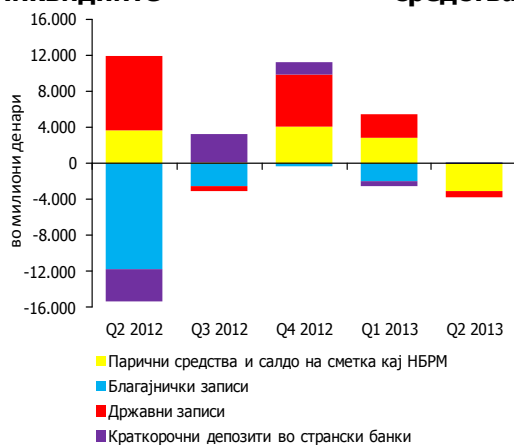

На крајот од вториот квартал на 2013 година ликвидните средства³³ на ниво на банкарскиот систем изнесуваат 110.283 милиони денари и на квартална основа бележат пад од 3.627 милиони денари, односно за 3,2%. Сепак, на годишна основа ликвидните средства бележат зголемување и тоа за 10.603 милиони денари, односно за 10,6%. Кварталното намалување на ликвидните средства првенствено произлегува од исплатата на дивиденда од страна на домашна компанија на матичните лица, што вообичаено се случува во овој период на годината, по што следи одлив на депозити надвор од домашниот банкарски систем (во странство). Дополнително на ова, кај некои од банките намалувањето на ликвидните средства во вториот квартал на 2013 година беше предизвикано и од отплатата на обврските врз основа на репо-трансакции, како и од забрзувањето на растот на кредитната активност. По одделни банки, ликвидните средства на квартална основа растат кај девет банки, во интервал од 2,0% до 35,3%, додека се намалуваат кај седум банки во интервал од 1,4% до 19,7% (чиешто

³³ Ликвидните средства ги опфаќаат паричните средства и средствата на сметките кај Народната банка, полагајничките записи на Народната банка, кореспондентните сметки и краткорочните депозити кај странски банки и пласманите во краткорочни хартии од вредност издадени од државата. За потребите на анализата на ликвидноста, средствата и обврските во денари со девизна клаузула се сметаат како денарски.

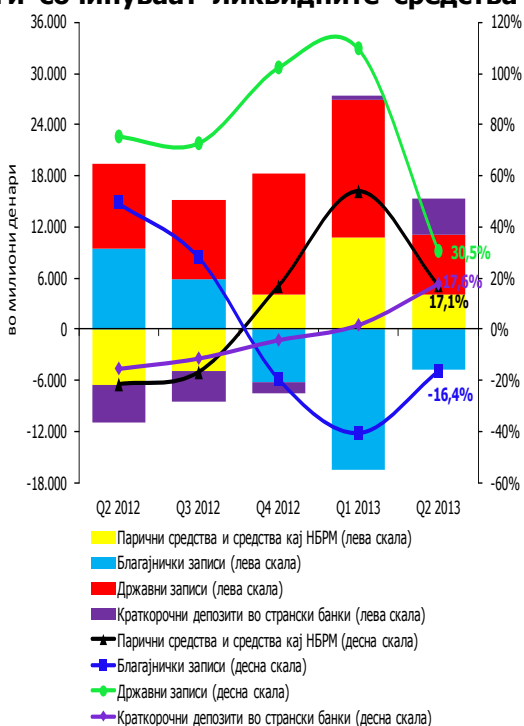

Графикон бр. 43 Квартална апсолутна промена на финансиските инструменти коишто ги сочинуваат ликвидните средства

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 44 Годишна апсолутна и релативна промена на финансиските инструменти коишто ги сочинуваат ликвидните средства

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

учество во вкупната актива на ниво на банкарскиот систем на 30.6.2013 година изнесува 39,0%).

Анализирано по одделните финансиски инструменти коишто ги сочинуваат ликвидните средства, во вториот квартал од 2013 година падот главно произлезе од паричните средства и депозитите кај Народната банка, коишто на квартална основа забележаа намалување од 3.042 милиона денари, односно за 9,8%. По силниот раст во претходните два квартала, во вториот квартал од 2013 година, и државните записи забележаа намалување од 763 милиони денари, односно за 2,5%. Симболичен квартален раст од 0,6% забележаа единствено средствата на банките на кореспондентните сметки и краткорочните депозити пласирани во странски банки.

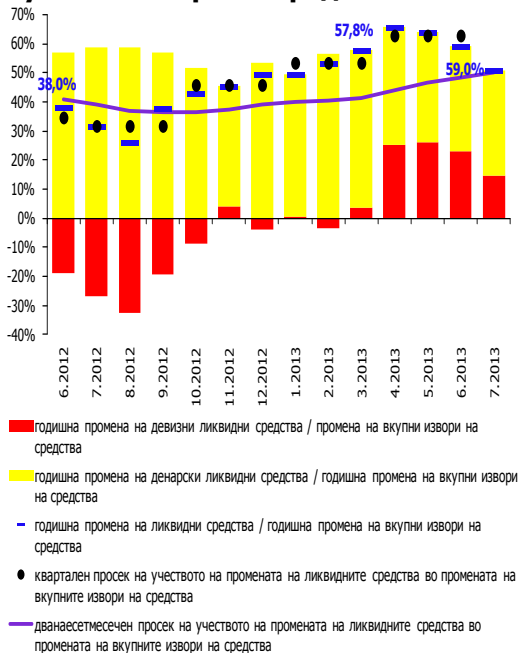
На годишна основа вложувањата на банките во државни записи и понатаму имаат најбрз раст од 30,5%, односно 7.007 милиони денари, но со значително забавување во однос на претходниот квартал. Она што е за одбележување е постепеното забрзување на растот на краткорочните депозити пласирани во странски банки, коишто во текот на 2012 година бележеа намалување, а на крајот од вториот квартал на 2013 година растат за 4.250 милиони денари, или 17,6%. Благајничките записи, поради ефектите од извршените промени во оперативната рамка за спроведување на монетарната политика на Народната банка од првата половина на 2012 година, и понатаму бележат негативна годишна промена, којашто сепак е помала во споредба со првиот квартал од 2013 година³⁴.

Овие промени предизвикаа намалување на учеството на паричните средства и средствата кај Народната банка во структурата на ликвидните средства, во споредба со претходниот квартал за 1,9

³⁴ Во текот на првата половина на 2013 година, Народната банка ја одржуваше понудата на благајнички записи на непроменето ниво.

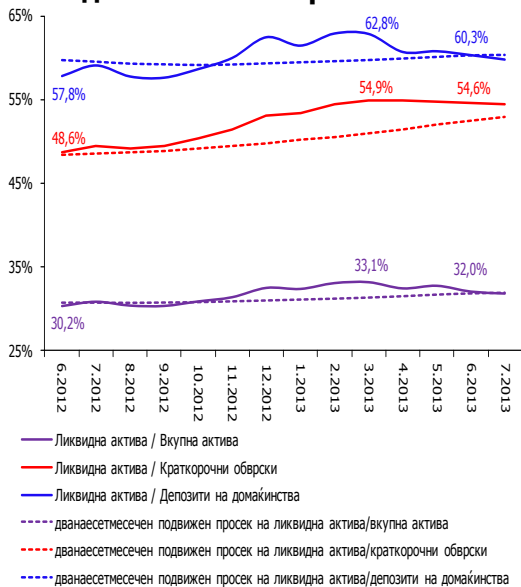

Графикон бр. 45 Промена на ликвидните средства/промена на вкупните извори на средства

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 46 Показатели за ликвидноста на банкарскиот систем

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

процентни поени. Во валутната структура, со оглед на кварталниот раст на краткорочните депозити во странски банки, дојде до зголемување на учеството на девизните ликвидни средства, коешто на 30.6.2013 година изнесува 28,3% (квартално зголемување за еден процентен поен).

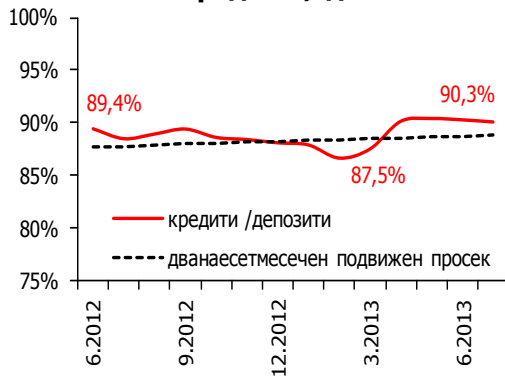
Во вториот квартал на 2013 година, банките го пласираа поголемиот дел од новите извори на средства во ликвидни финансиски инструменти. Просечното учество на годишната промена на ликвидните средства во промената на вкупните извори на средства во вториот квартал на 2013 година изнесуваше 62,8%, што е највисоко ниво во последните три години. Ова потврдува дека кај домашните банки сè уште постои одбивност за преземање кредитен ризик, што се согледува како преку постојаното зголемување на дванаесетмесечниот подвижен просек на овој показател, така и преку повисоката годишна стапка на раст на ликвидната актива од годишната стапка на раст на кредитите (на 30.6.2013 година, изнесуваа 10,6% и 4,5%, соодветно). Постепеното засилување на склоноста на банките за пласирање на средства во странски банки се согледува и преку трендот на пораст на годишната промена на учеството на девизните ликвидни средства во промената на вкупните извори на средства, во текот на вториот квартал на 2013 година.

Во вториот квартал на 2013 година, показателите за ликвидноста на банкарскиот систем³⁵ и понатаму се на високо ниво. Како резултат на релативно високото учество на ликвидните средства во вкупните средства, кварталното намалување на ликвидните средства не предизвика поголеми промени во показателите за ликвидноста. Воедно, и покриеноста на краткорочните обврски и на различните категории депозити со ликвидна актива е сè

³⁵ При пресметката на показателите за ликвидноста на ниво на банкарскиот систем не се земени предвид резидентните меѓубанкарски средства и обврски.

Графикон бр. 47 Движење на показателот кредити / депозити

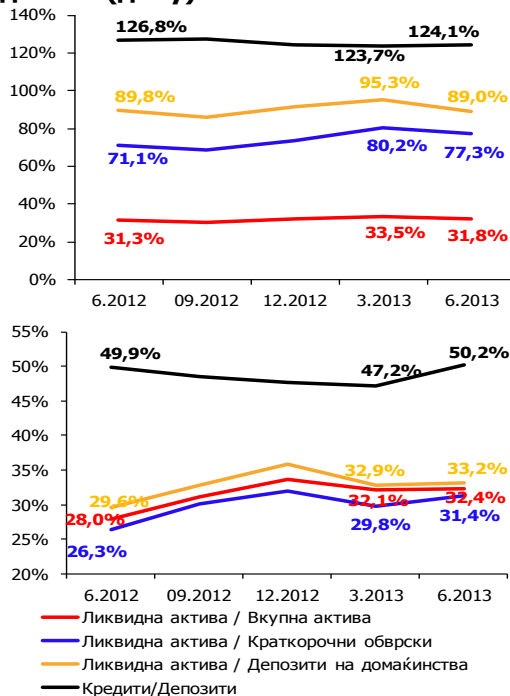

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

уште на задоволително ниво. По поединечни банки, покриеноста на краткорочните обврски со ликвидна актива забележа квартално зголемување кај седум банки (од 0,7 до 14,4 процентни поени), а учеството на ликвидните средства во вкупните средства се зголеми кај девет банки (од 0,1 до 5,4 процентни поени).

Показателот за соодносот меѓу кредитите и депозитите во текот на вториот квартал од 2013 година се зголеми, како последица на кварталниот раст на кредитите (за 2,0%), но и на кварталното намалување на депозитите (за 1,1%). Притоа, зголемување на овој показател, на квартална основа, се забележува кај единаесет банки, во интервал од 0,02 до 24,1 процентен поен. На 30.6.2013 година, овој показател е над 100% кај пет банки коишто имаат учество во вкупната актива на ниво на банкарскиот систем од 22,0%.

Графикон бр. 48 Показатели за ликвидност на банкарскиот систем според валутата - денари (горе) и девизи (долу)

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Растот на девизната компонента на ликвидните средства во вториот квартал на 2013 година, со истовремената трансформација на различните категории обврски на банките во странска валута во денарски обврски, предизвика одредено зголемување на показателите за девизната ликвидност. Наспроти ова, по кварталното намалување на денарските ликвидни инструменти, показателите за ликвидноста во денари забележаа извесно намалување. Она што е за одбележување е зголемувањето на показателот кредити/депозити во девизи, што произлегува од намалувањето на девизните депозити, во услови на раст на девизните кредити.

Кварталниот раст на изворите на финансирање на банките најмногу е предизвикан од растот на користените кредити, субординираните инструменти и капиталните позиции коишто го неутрализираа ефектот од кварталниот пад на депозитите на нефинансиските субјекти. Од аспект на рочноста, и понатаму се забележува рочна трансформација на изворите на

финансирање. Имено, продолжи зголемувањето на долгорочните извори на финансирање со истовремено намалување на краткорочните извори на финансирање. Ова е последица, како на зголемувањето на долгорочните депозити, така и на користењето на долгорочните кредити и заеми од страна на банките. Падот на краткорочните извори на финансирање во вториот квартал на 2013 година првенствено се должи на падот на краткорочните депозити на нефинансиските субјекти, поради одливите кон странските акционери на домашните компании, додека краткорочните кредити и депозити на финансиските институции бележат квартален раст.

Во вториот квартал на 2013 година, користените извори на финансирање коишто потекнуваат од странските матични лица на банките значително пораснаа за 1.964 милиони денари, односно за 12,0%. Зголемувањето на користените извори на финансирање од матичните лица во вториот квартал е првенствено поради користењето краткорочни кредити, коишто зафаќаат три четвртини од кварталниот раст на овие извори на средства.

Во текот на вториот квартал на 2013 година, падот на депозитите и намалувањето на ликвидните средства придонесоа за промена на структурата на паричните приливи³⁶, во споредба со минатите квартали. Така, ако во минатите три квартали најголем удел во формирањето на паричните приливи на ниво на банкарскиот систем имаше растот на депозитите, во вториот квартал на 2013 година оваа улога ја имаа намалувањето на ликвидните средства и растот на другите недепозитни извори на средства, главно заемите од матичните субјекти и обврските

³⁶ Паричните приливи и паричните одливи на банките, се добиени по индиректен пат, односно преку промената на салдата на одделните сметки од билансот на банките. Ефектот врз паричните текови на банките, којшто се должи на расходите и приходите коишто не претставуваат паричен одлив или прилив (на пример: отписи на кредити, ревалоризација на хартии од вредност коишто се расположливи за продажба или се чуваат за тргување, амортизација на основните средства, нето курсни разлики итн.) е составен дел на промената на соодветните билансни ставки на кои се однесува соодветниот прилив или одлив.

Графикон бр. 50 Структура на паричните приливи и одливи на банкарскиот систем

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

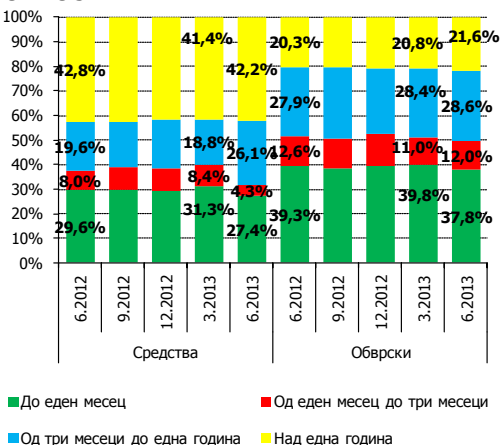
*Со категоријата „други средства“ се опфатени средствата коишто не се кредити на нефинансиските субјекти и коишто не се вклучени во категоријата „ликвидни средства“ (долгорочните пласмани во странски и домашни банки, задолжителната резерва во девизи, преземените средства за ненаплатени побарувања, основните средства итн.), како и намалувањето на исправката на вредноста на финансиските и нефинансиските средства.

**Со категоријата други извори на средства се опфатени сите извори на средства коишто не се депозити на нефинансиските субјекти (капиталот и резервите, депозитите на финансиски институции, заемите, субординираните инструменти итн.), како и зголемувањето на исправката на вредноста на финансиските и нефинансиските средства.

кон финансиските институции, а делумно и капиталните инструменти. На страната на паричните одливи на банките, во вториот квартал од 2013 година најголем удел имаше зголемувањето на кредитите на нефинансиските субјекти, што покажува дека и покрај сè уште присутната одбивност за преземање кредитен ризик, сепак некои од банките се ориентирани кон зголемување на своето кредитно портфолио. Релативно забележително учество во структурата на паричните одливи на банкарскиот систем имаше падот на депозитите, главно предизвикан од исплатата на дивиденда од страна на домашна компанија кон странските акционери.

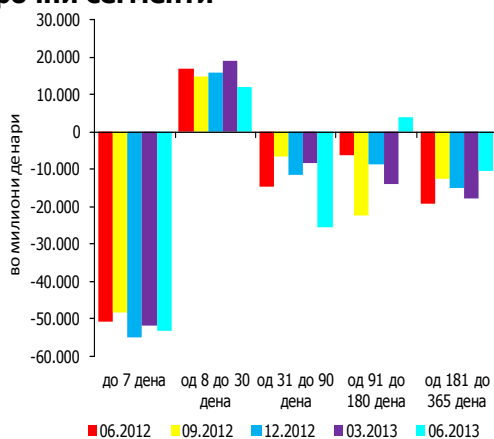
Графикон бр. 51 Структура на средствата и обврските на банките според договорната преостаната рочност

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Во вториот квартал на 2013 година, во структурата на средствата според договорната преостаната рочност се забележува зголемување на учеството на средствата со преостаната рочност од три месеци до една година, за сметка на падот на учеството на средствата со пократка рочност, што главно се должи на намалувањето на ликвидната актива. Договорната преостаната рочност на обврските на банките и понатаму бележи зголемување, што се потврдува преку кварталното намалување на обврските со преостаната рочност до еден месец, а пораст на обврските со преостаната рочност над една година, што го одразува зголемувањето на долгорочните депозити (анекс бр. 27).

Графикон бр. 52 Договорна преостаната рочна (не)усогласеност меѓу средствата и обврските по рочни сегменти

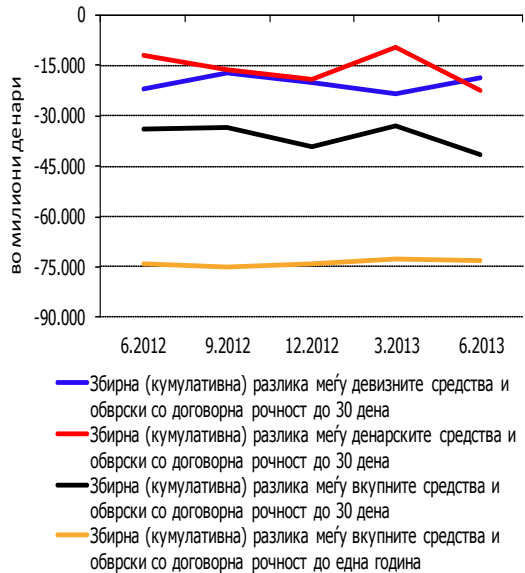

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Договорната рочна неусогласеност меѓу средствата и обврските на банките, покрај во рочниот сегмент од 8 до 30 дена, за првпат забележа позитивен јаз во рочниот сегмент од три до шест месеци. Од друга страна, во вториот квартал на 2013 година, во рочниот сегмент од еден до три месеци се забележува значително продлабочување на негативната рочна неусогласеност меѓу средствата и обврските. Главен двигател на овие промени се промените во договорната рочна структура на средствата, односно растот на средствата со преостаната рочност од три до шест месеци, проследено со намалувањето на средствата во рочниот сегмент од еден до три месеци.

Во вториот квартал од 2013 година, движењето на средствата и обврските според нивната договорна рочност придонесе за зголемување на збирниот негативен јаз меѓу средствата и обврските со преостаната рочност до 30 дена, а скромно намалување на јазот до една година. Продлабочувањето на збирниот јаз меѓу средствата и обврските на банките со договорна преостаната рочност до 30 дена,

Графикон бр. 53 Збирна (кумулятивна) разлика меѓу средствата и обврските со договорна преостаната рочност до 30 дена и до една година

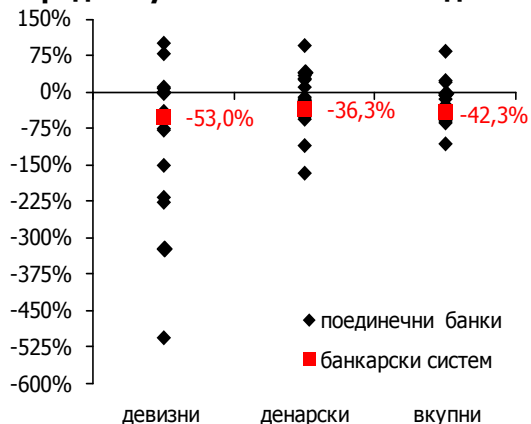

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

произлегува од збирниот јаз во денари, додека збирниот јаз во девизи во текот на вториот квартал од 2013 година забележа стеснување. Притоа, според валутните карактеристики, релативното значење на збирната договорна разлика меѓу средствата и обврските до 30 дена, изразено како процент од средства со иста договорна преостаната рочност, е поизразено кај девизните средства и обврски. Воедно, кај девизните средства и обврски, овој показател е распределен меѓу одделните банки, што е директна последица на валутната конверзија на средствата кај некои од банките во текот на периодот на силно кредитирање.

Наспроти негативната разлика меѓу средствата и обврските според договорната рочност, кај очекуваната рочност збирниот јаз меѓу средствата и обврските во сите рочни сегменти е позитивен, што упатува на заклучок дека банките сè уште имаат очекувања за стабилност на депозитите, како главен извор на финансирање на нивните активности (анекс бр. 28). Имено, според очекувањата на банките, 80,3% од депозитите со преостаната рочност до три месеци би требало да покажат стабилност останувајќи во банките и во следните три месеци. Кај орочените депозити очекуваната стабилност изнесува 78,5%, додека кај депозитите по видување е 91,4%.

Графикон бр. 54 Збирна (кумулятивна) договорна разлика меѓу средствата и обврските на банките до 30 дена како процент од кумулативните средства со иста договорна преостаната рочност, според валутата на 30.6.2013 година

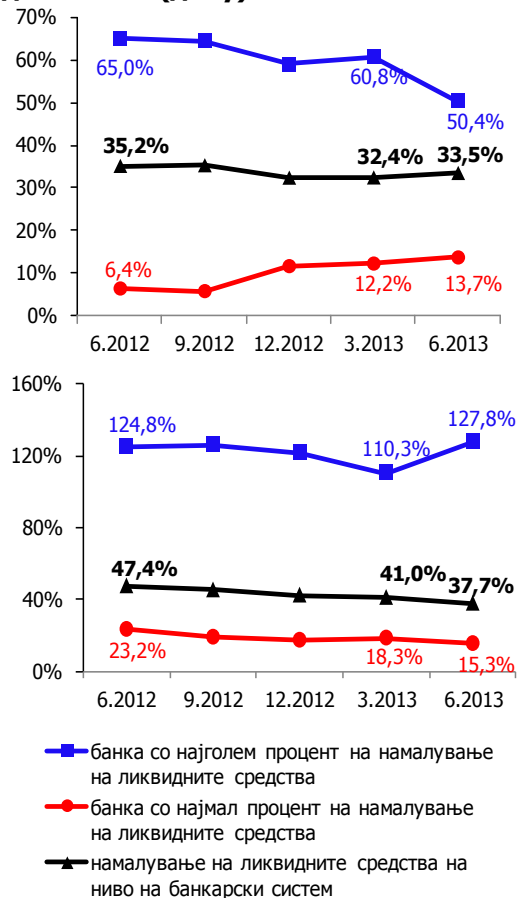

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Македонскиот банкарски систем и понатаму има задоволително ниво на отпорност на симулирани ликвидносни шокови. Стрес-тестирањето покажа дека банкарскиот систем располага со доволно ниво на ликвидни средства за да издржи евентуални шокови на одлив на изворите на финансирање. Поголема чувствителност на банкарскиот систем се забележува при симулираното повлекување на депозитите на дваесетте најголеми депоненти, во споредба со симулацијата за повлекување 20% од депозитите на населението, иако трендот на резултатите покажува постепено намалување на разликата, како резултат на постепено

Графикон бр. 55 Резултати од симулациите за повлекување на: -20% од депозитите на домаќинствата (горе) и - депозитите на дваесетте најголеми депоненти (долу)

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

намалување на концентрација на депозитите. Стрес-тестирањето покажа дека учеството на ликвидната актива во вкупната актива при симулираното повлекување на депозитите на дваесетте најголеми депоненти се намалува од 32,0% на 22,2%, додека при симулацијата за повлекување 20% од депозитите на населението, учеството на ликвидната актива во вкупната актива би изнесувало 23,3%. Покриеноста на краткорочните обврски³⁷ при овие симулации се намалува за 13,0 и 11,4 процентни поени, соодветно, додека покриеноста на вкупните депозити со ликвидна актива се намалува за 12,2 и 10,7 процентни поени, соодветно. Резултатите од симулацијата којашто опфаќа одлив на изворите на финансирање што се користени од странските матични лица на домашните банки³⁸ исто така ја потврдуваат задоволителната ликвидносна позиција на домашните банки. На ниво на банкарскиот систем ликвидната актива би се намалила за 10,9%, а учеството на ликвидните средства во вкупната актива за 3,2 процентни поена.

³⁷ При симулациите е претпоставено дека депозитите коишто се одлеваат надвор од банките се краткорочни според својот рочен профил и влегуваат во составот на краткорочните обврски.

³⁸ Освен субординираните и хибридниите капитални инструменти чијшто начин на исплата е посебно регулиран од страна на Народната банка.

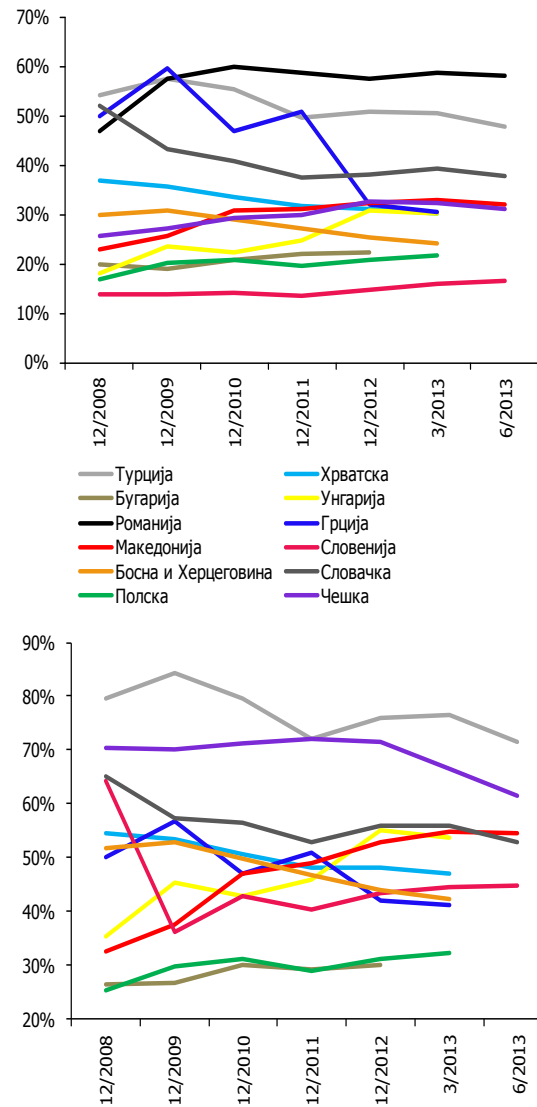
Избрани показатели за ликвидноста за банкарскиот систем на Република Македонија и банкарските системи на земји од регионот и од ЕУ

Во минатите пет години се задржува стабилна и висока склоност за ликвидни средства кај банките од различни земји, независно од фактот што периодот беше проследен со глобалната финансиска криза и со намалена економска активност. Поголем исклучок од ова е банкарскиот систем на нашиот јужен сосед, каде што учеството на ликвидната актива во вкупната актива постојано бележеше пад, како последица на должничката и економска криза. Ваквите движења, од една страна, се должат на влошените остварувања на реалната економија во повеќето од земјите како последица од рецесиските движења и справувањето со должничката криза во евро-зоната и последиците од тоа, а од друга страна можни се и ефектите од најавеното воведување на стандардните ликвидносни показатели како дел од измените и дополнувањата на Базелската спогодба, односно т.н. Базел 3.

Покриеноста на краткорочните обврски со ликвидната актива е различна кај анализираниите земји, што се должи првенствено на рочниот профил на изворите на финансирање на банките, односно учеството на краткорочните наспроти долгорочните извори на финансирање кај одделните банкарски системи. Воедно и насоката на движење на овој показател во текот на минатите неколку години е различна кај различните земји. Кај дел од земјите се забележува намалување на овој показател во минатите неколку години, додека кај други (вклучително и Република Македонија) показателот бележи зголемување, што покажува тренд на зголемување на релативното значење на долгорочната компонента од изворите на финансирање на банките.

Банкарскиот систем на Република Македонија, со учество од малку над 30% на ликвидните средства во вкупната актива е на средината, во споредба со банкарските системи на другите земји, а истото важи и за покриеноста на краткорочните обврски со ликвидна актива. По одделни земји, највисоко учество на ликвидната актива во вкупната актива се забележува кај банкарскиот систем на Романија и на Турција, додека покриеноста на краткорочните обврски со ликвидна актива е највисока кај Турција и Чешка.

Графикон бр. 56 Показатели за ликвидноста за избрани земји: ликвидна актива/вкупна актива (горе) ликвидна актива/краткорочни обврски (долу)

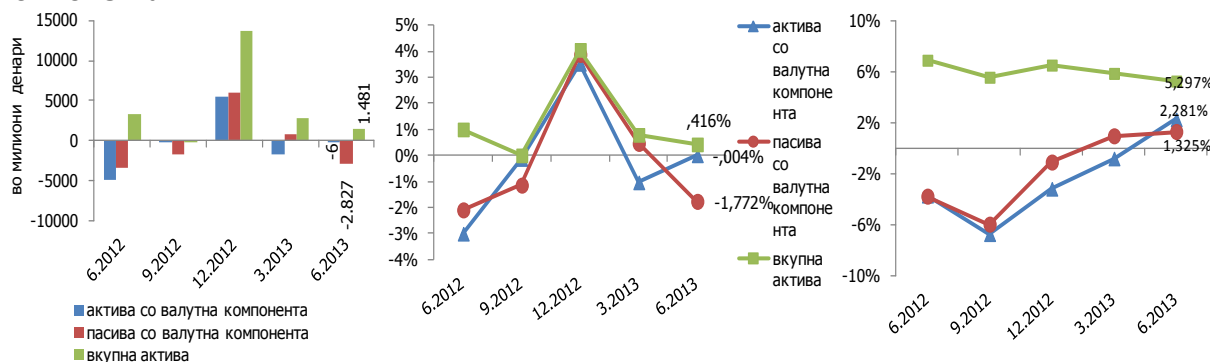
Извор: FSI database, интернет страната на IMF.

3. Валутен ризик

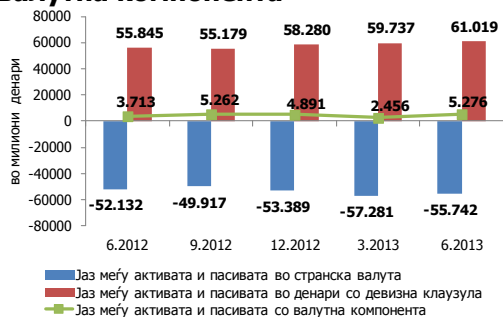
Темелот на ниското ниво на изложеност на валутен ризик во македонскиот банкарски систем се наоѓа во применетата стратегија на фиксен девизен курс на денарот во однос на еврото, имајќи предвид дека еврото е најзастапената валута во активата и пасивата на банките со валутна компонента. Во вториот квартал од 2013 година, позитивниот јаз меѓу активата и пасивата со валутна компонента се зголеми (растот продолжува и во третиот квартал од годината), меѓутоа валутниот ризик на кој се изложени банките е сè уште низок. Сите банки го почитуваат пропишаното ограничување за агрегатната девизна позиција.

Графикон бр. 57 Квартална апсолутна (лево) и процентуална (средина) промена и годишна процентуална (десно) промена на активата и пасивата со валутна компонента

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 58 Структура на јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

На крајот на вториот квартал од 2013 година, позитивниот јаз меѓу активата и пасивата со валутна компонента³⁹ се зголеми за речиси повеќе од двојно во однос на претходниот квартал и изнесуваше 5.276 милиони денари. Проширувањето на овој јаз во целост е резултат на намалувањето на пасивата со валутна компонента, за 2.827 милиони денари⁴⁰. Намалувањето на пасивата со валутна компонента предизвика проширување на позитивниот јаз меѓу активата и пасивата во денари со девизна клаузула за 1.282 милиона денари и

³⁹ Јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента е разликата меѓу средствата и обврските со валутна компонента утврден согласно со методологијата за управување со валутен ризик, каде што средствата со валутна компонента се прикажани на нето-основа, односно се намалени за утврдената исправка на вредноста за средствата со валутна компонента класифицирани во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“.

⁴⁰ Намалувањето на пасивата со валутна компонента е резултат на намалувањето на: тековните сметки на приватните нефинансиски друштва во странска валута, краткорочните депозити на нефинансиските друштва во денари со девизна клаузула и депозитите на физичките лица и нерезидентите во странска валута. Подетално во деловите II Активности на банките и III.2 Ликвидносен ризик.

Графикон бр. 59 Учество на јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента во сопствените средства на банките

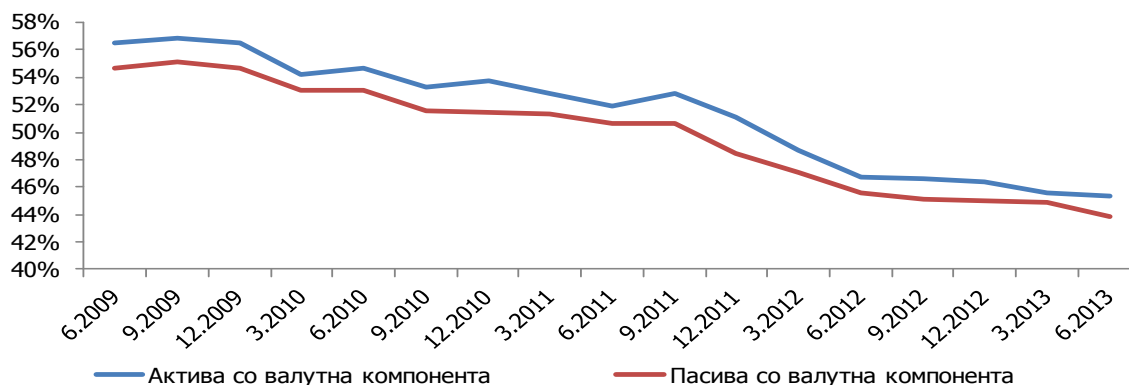

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

стеснување на негативниот јаз меѓу активата и пасивата во девизи за 1.539 милиони денари.

Со зголемувањето на јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента, се зголеми и неговото учество во сопствените средства на банките, и тоа за 6,4 процентни поени. Ваквото движење продолжи и во следните месеци, така што на почетокот на октомври 2013 година јазот достигна учество од 16% во сопствените средства. Меѓутоа, и покрај ова зголемување, банките сè уште одржуваат ниско ниво на изложеност на валутен ризик, бидејќи овој сооднос е повеќе од двојно понизок од пропишаното ограничување од 30% од сопствените средства.

Графикон бр. 60 Учество на активата и пасивата со валутна компонента во вкупната актива на банките

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Табела бр. 3 Валутна структура на активата и пасивата со валутна компонента

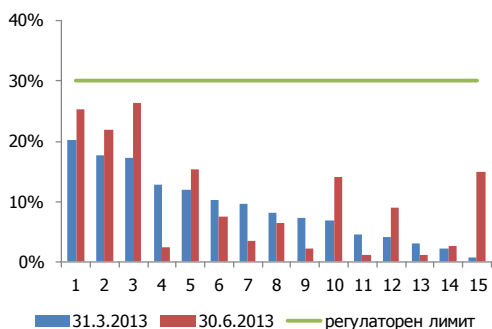
Валута	30.6.2012		31.3.2013		30.6.2013	
	Актива	Пасива	Актива	Пасива	Актива	Пасива
Евро	88,3%	87,9%	88,6%	88,1%	89,1%	88,4%
Американски долар	7,3%	7,8%	6,9%	7,6%	6,6%	7,3%
Швајцарски франк	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%	1,9%	2,0%
Останато	2,4%	2,3%	2,4%	2,3%	2,3%	2,3%
Вкупно	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

При анализата на валутната компонента на билансите на банкарскиот систем најмногу доаѓа до израз процесот на деевроизацијата, односно денаризацијата на активностите на банките, што е одраз на валутните склоности на клиентите на банките. Учесството на активата и пасивата со валутна компонента во вкупната актива на банкарскиот систем главно има надолен тренд. Во последниот квартал е позабележително намалувањето на учеството на пасивата со валутна компонента за 1,0 процентен поен, само за еден квартал.

Графикон бр. 61 Сооднос на агрегатната девизна позиција и сопствените средства, по одделни банки

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Еврото е најзастапената странска валута во структурата на активата и пасивата со валутна компонента.

Во вториот квартал од 2013 година, банките го одржаа пропишаното ограничување за агрегатната девизна позиција (30% од сопствените средства). Од вкупно петнаесет банки коишто известуваат за агрегатната девизна позиција, само три банки имаат агрегатна кратка девизна позиција, додека останатите дванаесет банки имаат агрегатна долга девизна позиција.⁴¹ Исто така, и на почетокот на третиот квартал од 2013 година, агрегатната девизна позиција кај сите банки е во рамките на пропишаното ограничување за агрегатната девизна позиција.

Табела бр. 4 Распределба на банките според учеството на отворената девизна позиција по одделни валути во сопствените средства

Отворена девизна позиција по одделни валути/сопствени средства	Број на банки							
	Евро		Американски долар		Швајцарски		Останато	
	Долга	Кратка	Долга	Кратка	Долга	Кратка	Долга	Кратка
под 5%	4	1	6	5	11	2	11	2
од 5% до 10%	3			2				
од 10% до 20%	4			1				
од 20% до 30%	2							
над 30%	1							

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

4. Ризик од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности

Поради примената на прилагодливите каматни стапки⁴², во најголемиот дел од клучните активности на банките - кредитите и депозитите, изложеноста на банките во Република Македонија на ризикот од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности е на ниско ниво. Во отсуство на ограничување или регулирање⁴³ на едностраната приспособливост на

⁴¹ Доколку се земе предвид просечната месечна агрегатна девизна позиција на банките во вториот квартал од 2013 година, единаесет банки имаат постојана агрегатна долга девизна позиција, а само една банка има постојана агрегатна кратка девизна позиција.

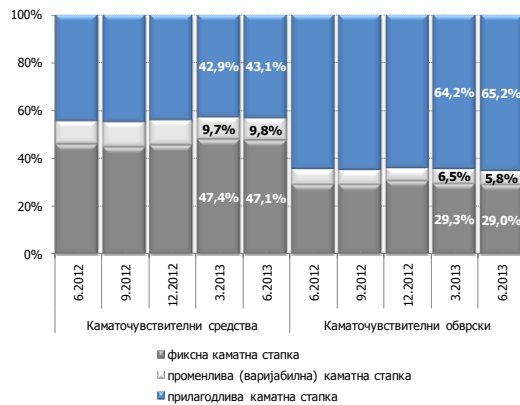
⁴² Приспособувањето на висината на каматните стапки се прави еднострано, од страна на банките заради промени во нивната каматна политика, а не врз основа на одредена референтна каматна стапка. Примената на прилагодливите каматни стапки овозможува подобро управување, избегнување или пренесување на ризиците преземени од страна на банките, а можат да служат и како инструмент за управување со ликвидноста и профитабилноста.

⁴³ Во тековната законска регулатива од овој домен постои недореченост во врска со користењето на клаузулите за еднострана приспособливост на каматните стапки, односно не се содржани одредби за начинот

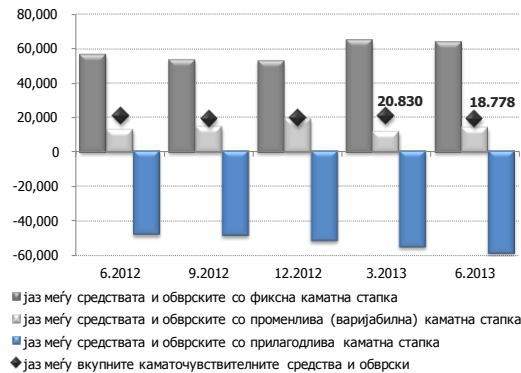
каматните стапки, банките ги пренесуваат директните ефекти од ризикот од евентуалните неповолни промени во каматните стапки врз нивните клиенти. Воедно, примената на прилагодливите каматни стапки ја намалува ефикасноста во преносот на ефектите од монетарните мерки.

Графикон бр. 62 Структура на каматочувствителните средства и обврски, според типот на каматната стапка

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 63 Јаз помеѓу каматочувствителните средства и обврски, според типот на каматните стапки

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Според типот на каматната стапка, позициите со прилагодливи каматни стапки преовладуваат кај каматочувствителните средства и обврски. Кај каматочувствителните средства, овие каматни стапки се најизразени кај кредитите (62,3% од кредитите се со прилагодливи каматни стапки), коишто учествуваат со 99,9% во вкупната актива којашто има прилагодливи каматни стапки. На овој начин, при нагорни приспособувања на каматните стапки, ризикот од промена на каматните стапки кај кредитите може да се трансформира во кредитен ризик. Сепак, во услови на определена горна висина на каматната стапка (согласно со Законот за облигационите односи) и на олабавена монетарна политика на Народната банка, не би требало да се очекува значително зголемување на каматните стапки. На страната на каматочувствителните обврски, прилагодливите каматни стапки во целост се застапени кај депозитите по видување (100%), а кај орочените депозити учествуваат со високи 66,9%⁴⁴. Кај останатите финансиски инструменти, коишто го формираат остатокот од каматочувствителните средства и обврски, преовладуваат фиксните каматни стапки.

Јазовите помеѓу каматочувствителните средства и обврски со фиксна каматна стапка и со променлива (варијабилна) каматна стапка се позитивни⁴⁵, додека јазот кај позициите со

на утврдување и промена на каматните стапки, ниту дефиниција за тоа што се подразбира под променливи каматни стапки.

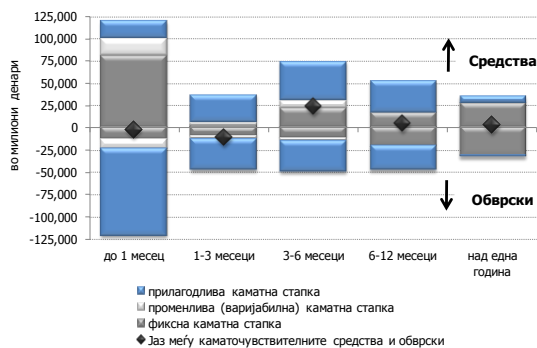
⁴⁴ Депозитите по видување и орочените депозити во вкупните каматочувствителни обврски коишто имаат прилагодливи каматни стапки учествуваат со 5,3% и 61,8%, соодветно.

⁴⁵ Позитивниот јаз кај позициите со фиксни каматни стапки е резултат на тоа што овој тип каматна стапка преовладува во повеќето ставки од каматочувствителните средства, и тоа кај издвоената задолжителна резерва (100%), пласманите во хартии од вредност (98,4%) и во депозити (94,5%). Позитивниот јаз кај позициите со променливи (варијабилни) каматни стапки се должи на средствата по видување, коишто во голем дел (65,8%) се со променливи каматни стапки.

прилагодлива каматна стапка⁴⁶ и понатаму е негативен.

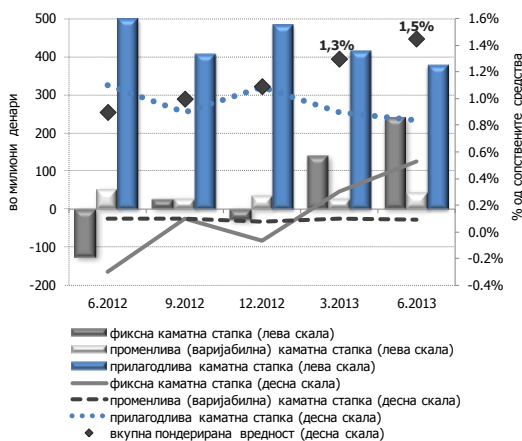
Графикон бр. 64 Каматочувствителни средства и обврски, според рочноста и типот на каматните стапки

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Позициите со прилагодливи каматни стапки се застапени во сите рочни сегменти од каматочувствителните средства и обврски, со најизразено учество кај каматочувствителните обврски со помала рочност, поради депозитите по видување. Притоа, рочната структура на позициите со прилагодливи каматни стапки индиректно ги претставува очекувањата на банките за периодот до следното „приспособување“ на висината на каматните стапки, коешто се очекува за три до шест месеци за средствата со прилагодливи каматни стапки (пред сè кредитите) и за еден месец за обврските со прилагодливи каматни стапки (депозитите по видување и трансакциските сметки).

Графикон бр. 65 Пондерирана вредност (лева скала) и однос на вкупната пондерирана вредност на портфолиото на банкарски активности и сопствените средства (десна скала), според типот на каматните стапки

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Показател за ниското ниво на изложеноста на банките на ризикот од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности е и соодносот меѓу вкупната пондерирана вредност на портфолиото на банкарски активности⁴⁷ и сопствените средства, којшто во вториот квартал од 2013 година е зголемен, но изнесува незначителни 1,5%. По одделни банки, овој сооднос се движи во интервал од 0,1% до 10,1% со медијана од 1,8% и трет квинтил од 3,8%. Учеството на пондерираната вредност во сопствените средства и понатаму ќе биде на ниско ниво, во отсуство на регулатива којашто ја ограничува или ја регулира употребата на прилагодливите каматни стапки во кредитните и депозитните производи.

⁴⁶ Негативниот јаз кај позициите со прилагодливи каматни стапки произлегува од тоа што значителен дел од орочените депозити (66,9%) и речиси сите обврски по видување (98,9%) се со прилагодливи каматни стапки.

⁴⁷ Вкупната пондерирана вредност на портфолиото на банкарски активности се добива со агрегирање на пондерираната вредност на секоја банка. За поединечна банка, соодносот меѓу пондерираната вредност на портфолиото на банкарски активности и сопствените средства на банката може да изнесува до 20%.

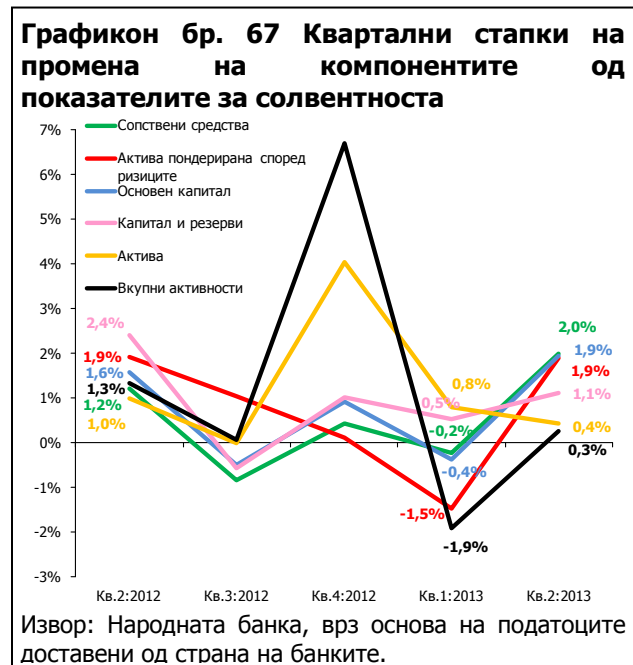
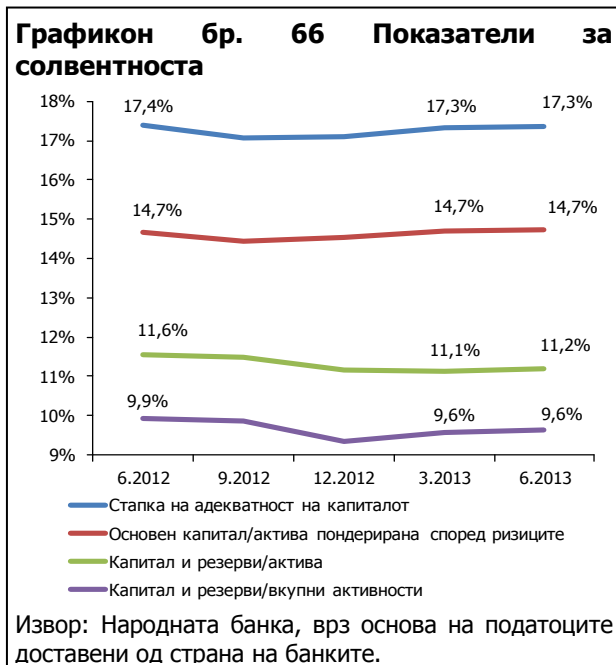

5. Ризик од несолвентност

Солвентноста на банкарскиот систем се задржа на истото ниво како и на 31.3.2013 година, при што стапката на адекватност на капиталот изнесува 17,3%. Сопствените средства на банките се зголемија во текот на вториот квартал од 2013 година, како резултат на реинвестирањето на дел од добивката остварена во 2012 година и издавањето на два нови субординирани инструменти. Квартален раст бележат и капиталните барања за покривање на кредитниот ризик, најмногу како резултат на зголемувањето на побарувања од портфолиото на мали кредити, како и на валутниот ризик, поради проширувањето на долгата нето девизна позиција во евра. Отпорноста на банкарскиот систем се одржа, што се потврдува со сличните резултати од спроведените стрес-тест симулации за крајот на првиот и вториот квартал од 2013 година.

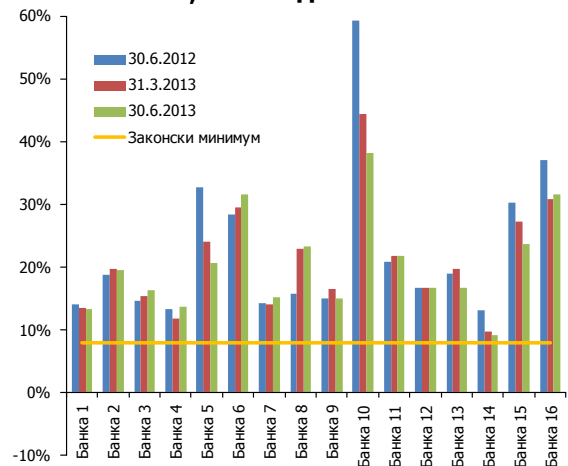
5.1. Показатели за солвентноста и капитализираноста на банкарскиот систем

Показателите за солвентноста на банкарскиот систем се задржаа на истото ниво, како и на 31.3.2013 година. Исклучок претставува показателот за учеството на капиталот и резервите во вкупната актива, којшто се зголеми за минимален 0,1 процентен поен.

Графикон бр. 68 Стапка на адекватност на капиталот, по поединечна банка

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

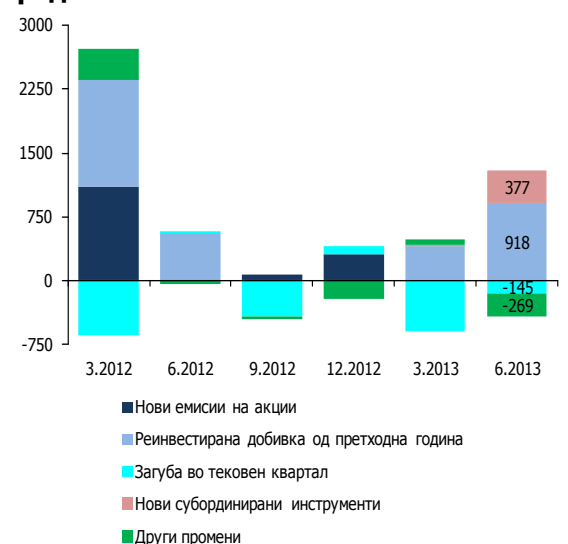
Компонентите од показателите за солвентноста бележат повисоки квартални стапки на промена, во споредба со првото тримесечје од 2013 година. Исклучок претставува вкупната актива, чиј квартален раст забави, најмногу поради намалувањето на денарските ликвидни средства кај банките, коишто во пресметката на капиталните барања се вклучуваат со пондер од 0%.

Во вториот квартал од 2013 година, кај шест банки, на кои отпаѓаат 36,7% од вкупната актива на банкарскиот систем, се зголеми стапката на адекватност на капиталот.

5.2. Движења и квалитет на сопствените средства на банкарскиот систем

Во второто тримесечје од 2013 година, кварталниот и годишниот раст на сопствените средства на банкарскиот систем забрза, најмногу како резултат на реинвестирањето на дел од добивката остварена во 2012 година. Имено, по остварениот квартален пад во првиот квартал од 2013 година, во вториот квартал сопствените средства на банкарскиот систем се зголемија за 881 милион денари, односно за 2%. На годишна основа (30.6.2012-30.6.2013 година), сопствените средства се зголемија за 587 милиони денари, или за 1,3%, што е повеќе за 342 милиона денари, или за 0,7 процентни поени, во споредба со годишниот раст остварен во периодот од 31.3.2012 до 31.3.2013 година. Кварталниот раст на сопствените средства произлегува од реинвестирањето на дел од добивката остварена во 2012 година, што предизвика зголемување на позицијата „резерви и задржана добивка или загуба“, за 767 милиони денари. Дополнителна причина за растот на сопствените средства претставува издавањето два нови субординирани инструмента, во вториот квартал од 2013 година, во вкупен

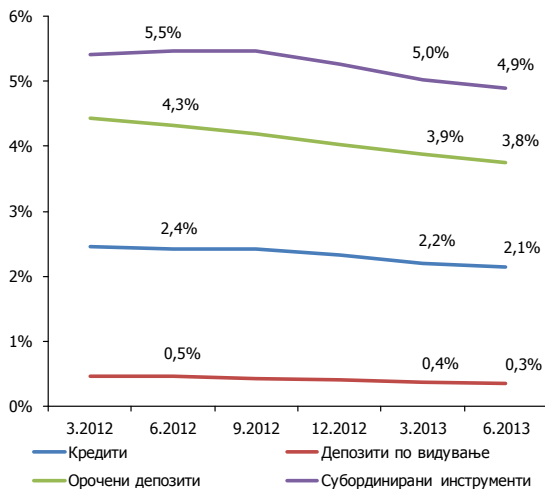
Графикон бр. 69 Структура на кварталните промени на сопствените средства

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 70 Стапка на каматни расходи*, за одделните видови извори на финансирање

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките. Забелешка: Стапката на каматни расходи е пресметана како сооднос меѓу каматните расходи остварени во последните четири квартали (збирен тек за последните четири квартали) и просечниот износ на изворите на финансирање, пресметан како просек од износот на изворите на финансирање за последните пет квартални датуми.

износ од 377 милиони денари (едниот инструмент е во вредност од 371 милион денари и е вложен од матичното лице на една банка од групата големи банки, а преостанатите 6 милиони денари се вложени од страна на матичното лице на една банка од групата мали банки)⁴⁸. И покрај постепено намалување на стапката на каматните расходи за субординираните инструменти, сепак, поради нивните карактеристики⁴⁹, тие се поскапи извори на финансирање, во споредба со другите извори.

Повеќе детали во врска со нивото на сопствените средства на одделните групи банки се прикажани во анексот бр. 32.

5.3. Движења и структура на капиталните барања и слободниот капитал на банкарскиот систем

Регулаторниот капитал потребен за покривање на ризиците (во натамошниот текст: капиталните барања)⁵⁰ на банкарскиот систем бележи слично движење во вториот квартал од 2013 година како на сопствените средства. Така, по остварениот квартален пад во првите три месеци од 2013 година, капиталните барања на банките се зголемија во вториот квартал од годината, во износ од 388 милиони денари, или за 1,9%. На годишна основа (30.6.2012-30.6.2013 година), тие се

⁴⁸ Кај дел од банките дозволеният износ на субординирани инструменти забележа квартално намалување (поради предвремена отплата на еден инструмент, како и вклучување на дел од субординираните инструменти во пресметката на сопствените средства по дисконтирана вредност, заради навлегување на инструментите во последните пет години до рокот на достасување). Оттука, во вториот квартал од 2013 година, дозволеният износ на субординираните инструменти, коишто се вклучуваат во пресметката на сопствените средства на банките се зголеми за само 75 милиони денари.

⁴⁹ Бараната стапка на принос (каматната стапка) на субординираните инструменти вообичаено е повисока во споредба со другите финансиски обврски на банката, бидејќи вложувањето во нив значи преземање поголем ризик од страна на инвеститорите. Имено, субординираните инструменти содржат клаузула за субординација, односно клаузула според која во случај на стечај или ликвидација на издавачот на инструментот, обврските врз основа на субординираниот инструмент ќе бидат исплатени, но по намирувањето на обврските кон останатите доверители, а пред намирувањето на обврските кон акционерите. Исто така, тие не можат да бидат исплатени или откупени од страна на банката пред рокот на достасување (рокот на достасување мора да биде подолг од пет години и еден ден), освен во случај на нивно претворање во обични или некумулативни приоритетни акции на банката или во хибридни инструменти кај банката (за исплата/враќање на хибридниот инструмент е потребна согласност од Народната банка).

⁵⁰ Капиталните барања се утврдуваат на нивото од 8% од активата пондерирана според ризиците.

зголемија за 316 милиони денари, или за 1,5%, што е речиси идентично со годишниот раст остварен во периодот од 31.3.2012-31.3.2013 година (кога капиталните барања се зголемија за 314 милиони денари, или за 1,6%). Кварталниот раст на вкупните капитални барања произлегува од зголемувањето на капиталните барања за покривање на кредитниот (за 313 милиони денари или за 1,8%) и валутниот ризик (за 75 милиони денари, или за 15,8%), додека капиталните барања за покривање на оперативниот ризик се непроменети⁵¹.

Табела бр. 5 Капитални барања за покривање на кредитниот ризик, според категории на изложеност

Категории на изложеност	Квартална промена на нето-износот на вкупната билансна и вонбилансна изложеност				Капитални барања за покривање на кредитниот ризик							
	I квартал од 2013 година		II квартал од 2013 година		31.12.2012	31.3.2013	30.6.2013	Квартална промена				
	Во милиони денари	Во %	Во милиони денари	Во %				I квартал од 2013 година		II квартал од 2013 година		
					Во милиони денари	Во %	Во милиони денари	Во %				
Побарувања од централни влади и централни банки	4.240	5,7%	-2.086	-2,6%	0	0	0	0	0,0%	0	0,0%	
Побарувања од локалната самоуправа и регионалната власт	114	12,8%	-9	-0,9%	36	37	40	1	2,8%	3	9,1%	
Побарувања од јавни институции	848	26,5%	49	1,2%	97	105	116	8	8,2%	12	11,0%	
Побарувања од мултилатерални развојни банки и меѓународни организации	0	/	0	/	0	0	0	0	/	0	/	
Побарувања од банки	-109	-0,3%	377	0,9%	1.063	1.011	1.040	-51	-4,8%	28	2,8%	
Побарувања од други трговски друштва	-1.357	-1,2%	-1.707	-1,5%	7.571	7.404	7.259	-167	-2,2%	-144	-1,9%	
Портфолио на мали кредити	-16	0,0%	6.349	6,9%	5.079	5.103	5.543	24	0,5%	441	8,6%	
Побарувања покриени со станбени објекти	552	6,4%	172	1,9%	386	420	424	34	8,8%	4	1,0%	
Побарувања покриени со деловни објекти	1.381	5,0%	-707	-2,4%	2.029	2.090	2.042	61	3,0%	-48	-2,3%	
Удели во инвестициски фондови	0	0,0%	0	0,0%	1	1	1	0	0,0%	0	0,0%	
Останати позиции	-1.354	-3,0%	-1.271	-2,9%	1.622	1.540	1.557	-81	-5,0%	17	1,1%	
Вкупно	4.299	1,0%	1.167	0,3%	17.883	17.710	18.023	-173	-1,0%	313	1,8%	

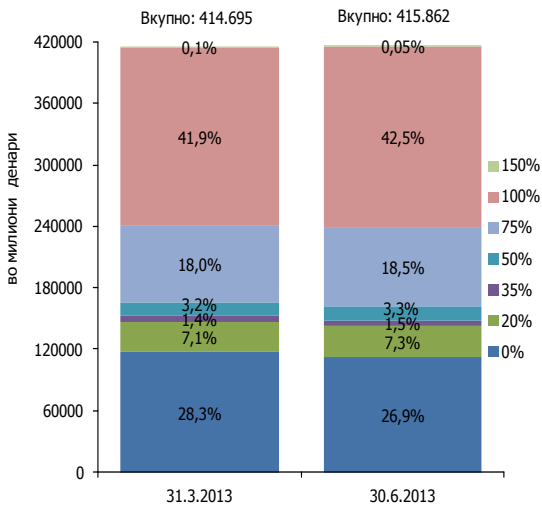
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Кварталниот раст на капиталните барања за покривање на кредитниот ризик најмногу произлегува од зголемувањето на портфолиото на мали кредити. Истовремено, побарувањата од други трговски друштва забележаа квартален пад. Во двете промени, значајно е

⁵¹ Согласно со регулативата, промени во нивото на капиталот потребен за покривање на оперативниот ризик, во овој период од годината се можни само при евентуално ревидирање на годишните финансиски извештаи кај банките.

Графикон бр. 71 Структура на вкупната билансна и вонбилансна изложеност на кредитен ризик, според пондерите за ризик

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

учеството на една банка од групата средни банки.⁵²

Побарувањата од централните влади и централните банки забележаа квартален пад, што е најмногу последица на намалувањето на паричните средства на банките (мал пад бележат и пласманите во домашните државни записи). Ваквата промена нема влијание врз износот на капиталните барања за покривање на кредитниот ризик, со оглед на фактот што овие средства се вклучуваат во пресметката на капиталните барања со пондер за ризик од 0%. Од друга страна, ова намалување предизвика поместувања во структурата на вкупната билансна и вонбилансна изложеност на кредитен ризик, според пондерите за ризик, односно намалување на учеството на ставките со пондер за ризик од 0% за сметка на зголемувањето на учеството на ставките со повисоки пондери за ризик.

Кварталното зголемување на капиталните барања за покривање на валутниот ризик произлегува од проширувањето на долгата нето девизна позиција во евра, што, пак, е најмногу последица на повисокиот пад на пасивата во евра (24.473 милиони денари), во споредба со намалувањето на активата во евра (за 21.929 милион денари)⁵³ коишто се користат за целите на пресметката на потребниот капитал за покривање на валутниот ризик. Релативно високиот квартален пад на оваа актива и пасива во евра произлегува од фактот што, согласно со регулативата, една банка од групата големи банки го исполни условот за да не биде должна да утврдува и да располага со капитал потребен за покривање на валутниот ризик, со состојба на 30.6.2013

⁵² Ваквите движења кај банката произлегуваат, во најголема мера, од спроведената прекласификација на дел од побарувањата од други трговски друштва во портфолиото на мали кредити. Доколку се изземат ефектите од прекласификацијата на побарувањата кај оваа банка, портфолиото на мали кредити и натаму ќе има најголем придонес во зголемувањето на капиталните барања за покривање на кредитниот ризик, но побарувањата од други трговски друштва не би забележале квартален пад, туку веројатно одредено стагантно движење или дури благ пораст.

⁵³ Утврдени согласно со Одлуката за методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот.

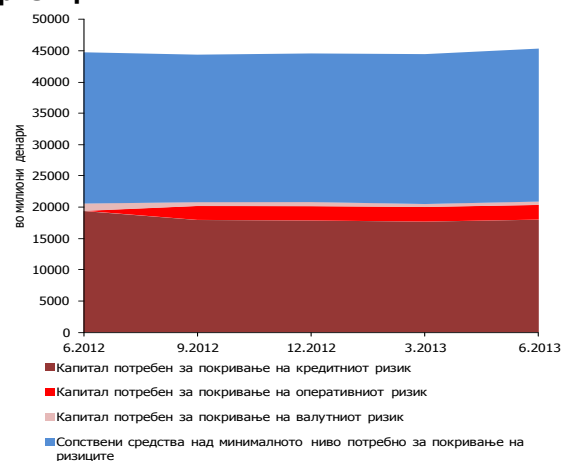
година⁵⁴ (од друга страна, на 31.3.2013 оваа банка имаше обврска да утврди капитал потребен за покривање на валутниот ризик).

Табела бр. 6 Капитални барања за покривање на валутниот ризик, според нето девизните позиции по одделни валути

Капитал потребен за покривање на валутниот ризик кој произлегува од следниве нето-позиции:	31.12.2012	31.3.2013	30.6.2013	во милиони денари			
				Квартална промена			
				I квартал од 2013 година		II квартал од 2013 година	
				Во милиони денари	Во %	Во милиони денари	Во %
Нето девизни позиции	658	472	547	-186	-28,2%	75	15,8%
- EUR	621	417	505	-204	-32,9%	88	21,2%
- USD	1	23	12	22	1504,1%	-12	-49,9%
- CHF	5	11	7	6	134,3%	-4	-36,7%
- Останати	31	22	24	-9	-29,5%	2	9,2%
Нето позиции во злато	0,003	0,003	0,003	0	0,0%	0	0,0%
Вкупен капитал за покривање на валутниот ризик	658	472	547	-186	-28,2%	75	15,8%

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 72 Структура на сопствените средства, според употребата за покривање одделни ризици

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Повисокиот квартален раст на сопствените средства во споредба зголемувањето на капиталните барања придонесе за **квартален раст на слободниот капитал над минималното ниво потребно за покривање на ризиците** (од 493 милиони денари или за 2,1%), што предизвика минимално зајакнување на неговото учество во вкупните сопствени средства, од 53,8% на 53,9%.

Капиталните барања за покривање на ризиците и стапката на адекватноста на капиталот, по одделни групи банки, се прикажани во анексот бр. 33.

5.4. Стрес-тестирање на отпорноста на банкарскиот систем на хипотетички шокови

Спроведеното тестирање на отпорноста на банкарскиот систем и на одделните банки во Република Македонија на симулирани шокови

⁵⁴ Банката не е должна да утврдува и да располага со капитал потребен за покривање на валутниот ризик, доколку износот на нето-позицијата во злато и на агрегатната девизна позиција, утврден согласно Одлуката за методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот, не е поголем од 2% од сопствените средства на банката.

упатува на слични резултати, како на 31.3.2013 година, но малку послаби во однос на 31.12.2012 година. Стапката на адекватност на капиталот на ниво на банкарскиот систем не се намалува под 8% при ниту една од симулациите.

Табела бр. 7 Резултати од стрес-тест симулациите за отпорноста на банкарскиот систем на кредитни шокови, со состојба на 30.6.2013 година

Симулации	Стапка на адекватност на капиталот на банкарскиот систем после симулација			Број на банки, чија адекватност на капиталот по симулација е под адекватноста на капиталот на банкарскиот систем, по симулација		
	31.12.2012	31.3.2013	30.6.2013	31.12.2012	31.3.2013	30.6.2013
Кредитен шок						
Зголемување на „В“, „Г“ и „Д“ за 30%	14,5%	14,4%	14,3%	9	8	9
Зголемување на „В“, „Г“ и „Д“ за 50%	12,6%	12,4%	12,3%	8	7	7
Зголемување на „В“, „Г“ и „Д“ за 80%	9,6%	9,1%	8,8%	7	7	7
Премин на по 10% од "А" и "Б" кон "В", "Г" и "Д", каде подеднакво се распоредува	8,6%	8,6%	8,8%	6	7	7
Прекласификација во „В“ на петте најголеми кредитни изложености кон нефинансиските лица, вклучувајќи ги и поврзаните лица	14,2%	14,4%	14,4%	6	6	6

Стапка на адекватност на капиталот пред симулација: 17,3%

Број на банки со адекватност на капиталот пред симулација под адекватност на капиталот на банкарскиот систем пред симулација: 8

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Хипотетичките шокови на страната на кредитниот ризик (изолирани или во комбинација со шокови кај другите ризици) најмногу би се одразиле врз стабилноста на банкарскиот систем. Така, при претпоставено зголемување од 30% на кредитната изложеност класифицирана во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“ (кредитната изложеност со повисоко ниво на ризичност), стапката на адекватност на капиталот на банкарскиот систем се намалува за неколку процентни поени и се сведува на 14,3%. При претпоставен екстреман раст на кредитната изложеност со повисоко ниво на ризичност, од високи 80%, стапката на адекватност на капиталот на банкарскиот систем се намалува до ниво од 8,8%, што е сепак над законскиот минимум од 8%. Сличен пад на адекватноста на капиталот се забележува и при претпоставен премин на по 10% од кредитната изложеност

класифицирана во категориите на ризик „А“ и „Б“ (кредитната изложеност со пониско ниво на ризичност) кон категориите со повисоко ниво на ризичност, што упатува на присуство на релативно висок износ на „квалитетна“ кредитна изложеност, којашто има низок степен на ризичност и за која банките утврдиле низок процент на оштетување. Симулациите покажуваат дека е потребен раст од 87% на кредитната изложеност со повисоко ниво на ризичност, односно премин на по 10,8% од кредитната изложеност класифицирана во категориите на ризик „А“ и „Б“ кон категориите со повисоко ниво на ризичност, за да се спушти стапката на адекватност на капиталот на банкарскиот систем на законски минималното ниво од 8%. Овие симулации би довеле речиси до удвојување на тековното учество на нефункционалните во вкупните кредити (тоа би се искачило од тековните 12,3%, на 21,7%). Анализата по поединечна банка укажува на намален капацитет кај одделни банки за апсорпција на претпоставени шокови на страната на кредитниот ризик, што пак упатува на потребата од нивна докапитализација и/или намалување на обемот на активности (делевериџ).

Негативните ефекти од евентуални шокови на страната на кредитниот ризик би биле уште посилни, ако се има предвид релативно високото ниво на концентрација на кредитната изложеност на банките. Така, при претпоставен премин на петте најголеми кредитни изложености кон нефинансиските лица (вклучително и поврзаните лица), од постојната категорија на ризик кон „преодната“ категорија на ризик „Б“, стапката на адекватност на капиталот на банкарскиот систем се намалува за речиси 3 процентни поени (односно, за близу 17%). Релативно високо ниво на концентрација на кредитната изложеност се забележува и при анализа на структурата на изложеноста според типот на кредитокорисник. Така, во структурата на кредитната изложеност кон секторот „претпријатија и други клиенти“, повеќе од

60% од вкупната кредитна изложеност отпаѓаат на клиенти од дејностите „индустрија“ и „трговија на големо и мало“. Слично ниво на концентрација е присутно и во рамки на кредитната изложеност кон домаќинствата, каде што повеќе од 60% од вкупната кредитна изложеност отпаѓаат на два кредитни производа - потрошувачките кредити и кредитните картички. Резултатите од симулациите на влошување на квалитетот на кредитната изложеност по одделни дејности и кредитни производи се прикажани во делот од овој извештај во кој се анализира изложеноста на банкарскиот систем на кредитниот ризик.

Изолираните шокови на страната на валутниот ризик и ризикот од промена на каматните стапки немаат позначајно влијание врз висината на стапката на адекватност на капиталот. Имајќи го предвид позитивниот јаз меѓу активата и пасивата со валутна компонента, како и меѓу каматочувствителните средства и обврски на банките, симулираните промени на вредноста на денарот во однос на еврото и на каматните стапки немаат позначајно директно влијание врз финансискиот резултат на банкарскиот систем и последователно, врз висината на адекватноста на капиталот. Сепак, евентуалното остварување на овие пазарни ризици би имало негативен ефект врз кредитоспособноста на клиентите на банките и би предизвикало шокови и на страната на кредитниот ризик. Во рамки на супервизорската оценка и интерните процеси на банките за утврдување на потребниот капитал, во блиска иднина може да се утврди и потреба кај поодделни банки за одржување определен износ на капитал за овој тип кредитен ризик, којшто не е опфатен преку регулаторното утврдување на потребниот капитал.

Табела бр. 8 Резултати од стрес-тест симулациите за отпорноста на банкарскиот систем на комбинирани шокови, со состојба на 30.6.2013 година

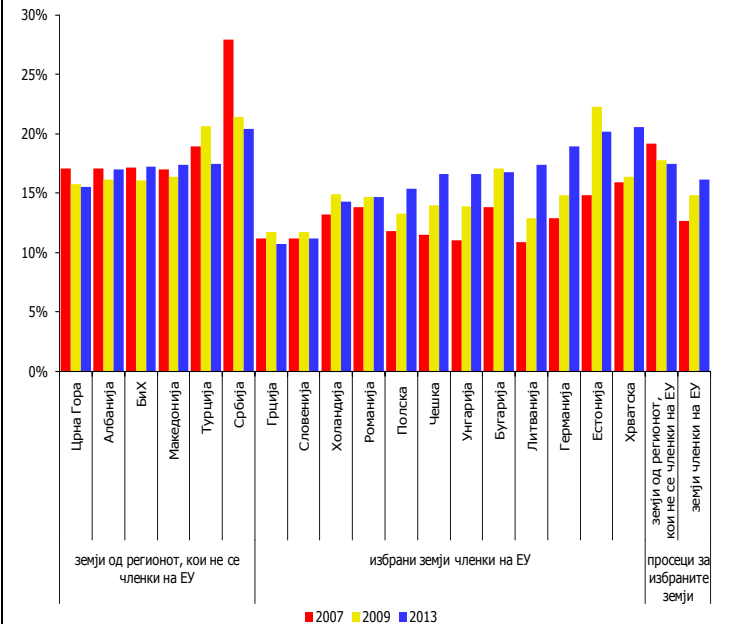
Симулации	Стапка на адекватност на капиталот на банкарскиот систем после симулација			Број на банки, чија адекватност на капиталот по симулација е под адекватноста на капиталот на банкарскиот систем, по симулација		
	31.12.2012	31.3.2013	30.6.2013	31.12.2012	31.3.2013	30.6.2013
Кредитен и девизен шок						
Зголемување на „В“, „Г“ и „Д“ за 50% и депрецијација на курсот на денарот за 20%	12,5%	12,4%	12,3%	8	7	7
Зголемување на „В“, „Г“ и „Д“ за 80% и депрецијација на курсот на денарот за 30%	9,5%	9,1%	8,9%	7	7	7
Премин на по 10% од "А" и "Б" кон "В" "Г" и "Д", каде подеднакво се распоредува и депрецијација на курсот на денарот за 30%	8,5%	8,7%	8,9%	6	6	7
Апрецијација на вредноста на денарот за 20%	17,1%	17,3%	17,2%	7	7	8
Кредитен и каматен шок						
Зголемување на „В“, „Г“ и „Д“ за 80% и зголемување на каматните стапки од 1 до 5 п.п.	9,6%	9,2%	8,9%	7	7	7
Кредитен, девизен и каматен шок						
Зголемување на „В“, „Г“ и „Д“ за 50%, депрецијација на курсот на денарот за 20% и зголемување на каматните стапки од 1 до 5 процентни поени	12,6%	12,5%	12,4%	8	7	7
Зголемување на „В“, „Г“ и „Д“ за 80%, депрецијација на курсот на денарот за 30% и зголемување на каматните стапки од 1 до 5 п.п.	9,6%	9,2%	9,0%	7	7	7
Стапка на адекватност на капиталот пред симулација: 17,3%						
Број на банки со адекватност на капиталот пред симулација под адекватност на капиталот на банкарскиот систем пред симулација: 8						
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.						

Споредбена анализа на стапките на адекватноста на капиталот на македонскиот банкарски систем и банкарските системи од земјите-членки на ЕУ и земјите од регионот

Според висината на стапката на адекватност на капиталот, банкарскиот систем на Република Македонија се наоѓа во горната половина од листата на осумнаесет анализирани земји (земји од регионот коишто не се членки на ЕУ и избрани земји-членки на ЕУ).

Графикон бр. 73 Стапки на адекватност на капиталот по одделни земји

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките, интернет-страниците на ММФ и на централните банки.

Забелешки: Кај осум од анализираниите земји, податоците за 2013 година се со состојба на 31.3.2013 година (БиХ, Србија, Турција, Грција, Бугарија, Полска, Хрватска и Унгарија). Кај преостанатите десет анализирани земји, податоците за 2013 година се со состојба на 30.6.2013 година.

Во периодот 2007-2013 година, банкарските системи на земјите-членки на ЕУ бележат претежно зголемување на стапката на адекватност на капиталот, додека банкарските системи на земјите од регионот коишто не се членки на ЕУ, главно забележаа намалување на адекватноста на капиталот (исклучок е македонскиот банкарски систем чија адекватност на капиталот е зголемена за 0,3 процентни поени во споредба со крајот на 2007 година). Така, во периодот од 2007 до 2013 година, стапката на адекватност на капиталот кај банкарските системи на земјите-членки на ЕУ се зголеми за 3,4 процентни поени, во просек, додека просечната стапка на адекватност на капиталот кај банкарските системи на земјите од регионот коишто не се членки на ЕУ се намали за 1,7 процентни поени. Ваквите движења придонесоа за намалување на разликата во стапките на адекватност на капиталот меѓу банкарските системи од двете анализирани групи на земји, присутна во 2007 година (и претходно), кога банкарските системи на земјите-членки на ЕУ се

карактеризираа со малку послаби солвентни позиции. Имено, глобалната финансиска криза ги затекна банките со потекло од земјите-членки на ЕУ со пониски показатели за адекватноста на капиталот, по што следеше период на нивна докапитализација (со масовна финансиска поддршка на државите од која потекнуваат) и намалување на обемот на активности (делевериџ). Наспроти тоа, банките со потекло од земјите од регионот, ја дочекаа глобалната финансиска криза со релативно силни показатели за солвентноста, но следеше период на намалување на нивниот капитал најмногу како последица на зголемената исправка на вредноста на кредитните портфолија, при истовремено ограничени можности за нови докапитализации.

6. Профитабилност

Во првата половина на 2013 година, банкарскиот систем прикажа позитивен финансиски резултат од 351,4 милиони денари. Основни фактори за остварената добивка се порастот на вкупните редовни приходи, пред сè на нето-приходите од камати, како и намалените оперативни трошоци. Влошениот квалитет на кредитното портфолио услови значителен раст на исправката на вредноста, што придонесе кон остварување помала добивка. Во споредба со истиот период минатата година, добивката е помала за 257,7 милиони денари. Надолното движење на добивката на банкарскиот систем услови влошување на основните показатели за профитабилноста на банките. Сепак, треба да се има

предвид дека добивката остварена лани во голем дел се должи на ослободувањето на исправката на вредноста поради наплата на побарувања со преземање на обезбедувањето. Ако се изолира овој ефект, прикажаната добивка на банките на 30.6.2012 година во целост би се неутрализирала. Бројот на банки коишто остварија добивка се намали од единаесет на девет, при што нивното учество во вкупната актива од 92,4% на 30.6.2012 година, се намали на 67,9% на 30.6.2013 година.

Оперативната ефикасност на банкарскиот систем на Република Македонија во првите шест месеци од 2013 година е подобрена. Веќе во август 2013 година, банкарскиот систем во Република Македонија прикажа вкупен позитивен финансиски резултат од 932,6 милиони денари⁵⁵, којшто произлегува од порастот на редовните приходи, но и од забавениот раст на исправката на вредноста и оперативните трошоци. Бројот на банките коишто работат со загуба се намали од седум (30.6.2013 год.) на шест (31.8.2013 год.).

6.1. Движење и структура на приходите и расходите на банкарскиот систем и показатели за профитабилноста и ефикасноста

Во првата половина на 2013 година, **вкупните приходи на банките** (вкупни редовни приходи⁵⁶ и вонредни приходи), во споредба со истиот период од 2012 година, пораснаа за 502,9 милиони денари, односно за 6,0%. Порастот на вкупните приходи на банките се темели на зголемувањето на речиси сите приходни компоненти, со исклучок на намалувањето на вонредните приходи коишто имаат занемарливо учество во структурата на вкупните приходи (анекс бр. 3). Нето каматниот приход се зголеми за 308,0 милиони денари, односно за 5,5%, како резултат на намалувањето на расходите од камати коешто е посилено од намалувањето на приходите од камати, на годишна основа. Нето каматниот приход имаше најзначителен придонес (61,2%) за растот на вкупните приходи на банките. Нето-приходите од

Графикон бр. 74 Апсолутна промена на главните приходи и расходи, во однос на истиот период претходната година

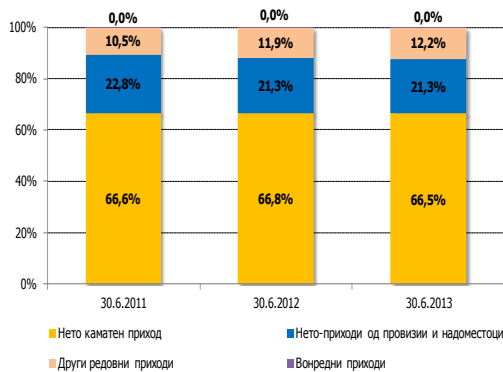
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

⁵⁵ Во однос на 31.8.2012 година, добивката е повисока за 377,1 милион денари, или за 67,9%.

⁵⁶ Во вкупните редовни приходи се опфатени: нето каматниот приход, нето-приходите од провизии и другите редовни приходи (нето-приходите од тргување, нето-приходите од финансиски инструменти евидентирани по објективна вредност, нето-приходите од курсни разлики, приходите врз основа на дивиденди и капитални вложувања, нето-добивката од продажба на финансиски средства расположливи за продажба, капитални добивки остварени од продажба на средства, ослободувањето на резервирањата за вонбилансни ставки, ослободувањето на останатите резервирања, приходите по други основи и приходите врз основа на наплатени претходно отпишани побарувања).

Графикон бр. 75 Структура на вкупните приходи

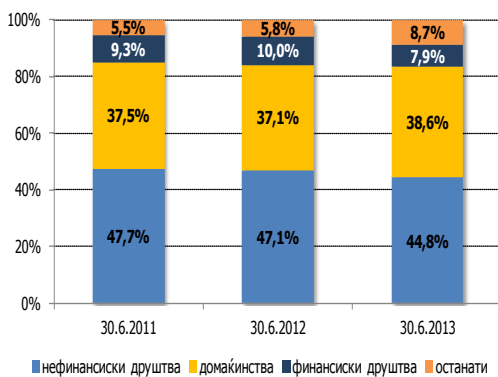
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

провизии и надоместоци и останатите редовни приходи, за растот на вкупните приходи придонесоа со по околу 20%⁵⁷. Зголемувањето на останатите редовни приходи пред сè произлезе од растот на приходите врз основа на ослободувањето на посебната резерва за вонбилансна изложеност.

Во **структурата на вкупните приходи** во текот на првите шест месеци на годината не се забележани позначителни промени. Нето каматниот приход сè уште има најголемо учество од 66,5%.

Во првата половина од годината, **приходите од камати** се намалија за 87,3 милиони денари, или за 0,4%, пред сè како резултат на посилното намалување на приходите од камати од нефинансиските и финансиските друштва. Каматниот приход од **нефинансиските друштва** се намали за 302,2 милиона денари, или за 6,6%, што се должи на забавениот кредитен раст на банките кон секторот „претпријатија“, паралелно со зголемувањето на нефункционалните кредити на кои не се признава каматен приход, како и поради надолниот тренд на активните каматни стапки. Приходите од камати од **финансиските друштва** бележат пад за 216,6 милиони денари (или за 22,2%), што пред сè се должи на намаленото вложување на банките во благајнички записи и намалената каматна стапка на овој инструмент⁵⁸.

Графикон бр. 76 Секторска структура на приходите од камати

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Наспроти нив, каматните приходи од **домаќинствата** се зголемија за 91,3 милиони денари, или за 2,5% што соодветствува со умерено зголемената кредитна активност кон овој сектор. Сепак, најзначителен придонес за

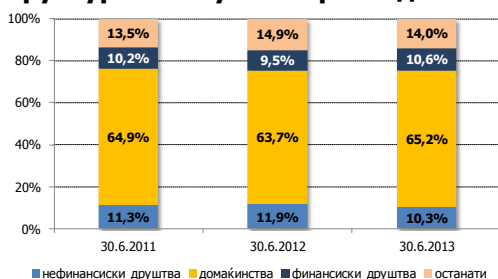
⁵⁷ Нето-приходите од провизии и надоместоци растеа за 6,0% (или за 107,0 милиони денари), додека останатите редовни приходи забележаа раст од 88,0 милиони денари, или за 8,8%.

⁵⁸ Во првата половина на 2013 година, просечниот износ на вложувањата на банките во благајнички записи е помал за 9.612 милиони денари во однос на износот вложен во првата половина на 2012 година. Исто така, пондерираната каматна стапка имаше надолен тренд, од 4,0% (јануари, 2012 година) на 3,73% (јуни 2012 година). Надолниот тренд продолжи и во првата половина на 2013 година, од 3,49% (јануари 2013 година) на 3,21% (јуни 2013 година).

растот на приходите од камати имаше **каматниот приход од останатите субјекти**, којшто главно произлегува од вложувањата во државни записи. Овие приходи остварија годишен раст од 270,1 милион денари, односно за 48,1%, што се должи на зголемениот интерес за запишување државни записи⁵⁹. Овие движења условија зголемување на учеството на каматните приходи од останатите субјекти и од домаќинства во секторската структура на приходите од камати.

Графикон бр. 77 Секторска структура на вкупните расходи

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Значителен придонес кон зголемувањето на нето каматниот приход имаше и намалувањето на **каматните расходи** за 395,3 милиони денари, односно за 8,9%, што се должи на намалувањето на расходите од камати од сите сектори, со исклучок на каматните расходи кон финансиските друштва. Најголем придонес (од 48,8%) за намалувањето имаа каматните расходи од секторот „домаќинства“, коишто на годишна основа се намалија за 193,0 милиони денари, или за 6,8%, што произлегува од намалувањето на каматните стапки на орочените денарски и девизни депозити на домаќинствата. Дополнителен придонес од 28,4% кон намалувањето на каматните расходи на банките имаа и каматните расходи од нефинансиските друштва, коишто се намалија за 112,3 милиони денари (или за 21,1%). Намалувањето на каматните расходи од нефинансиските друштва произлегува од намалените депозити од претпријатијата и намалените каматни стапки. Каматните расходи кон останатите субјекти се намалија за 96,4 милиони денари (или за 14,5%)⁶⁰.

Наспроти нив, каматните расходи кон финансиски друштва се зголемија за 6,3 милиони денари, или за 1,5%, што главно се

⁵⁹ Каматниот приход од вложувања во државни записи е вклучен во категоријата „каматен приход од останати субјекти“ којшто во првата половина на 2013 година се зголеми за 223,2 милиона денари, односно за 56,9%. Во првата половина на 2013 година, просечниот износ на вложувањата на банките во државни записи е поголем за 12.736 милиони денари во однос на износот вложен во првата половина на 2012 година.

⁶⁰ Најголем дел произлегува од намалувањето на расходите за камата на нерезидентите, и тоа пред сè за нерезидентите - финансиски друштва.

поврзува со зголемените обврски врз основа на кредити на банките.

Графикон бр. 78 Користење на вкупните приходи

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Најголем дел од вкупните приходи на банките се троши за покривање на нивните оперативни трошоци⁶¹. Во споредба со првите шест месеци од 2012 година, нивното учество во вкупните приходи на банките се намалува за 7,4 процентни поени, што покажува подобрување на оперативната ефикасност⁶² на банкарскиот систем. Значителен процент (35,9%) од вкупните приходи се троши и за покривање на исправката на вредноста. Споредено на годишно ниво, се забележува зголемување на нејзиното учество за 10,6 процентни поени во вкупните приходи.

Графикон бр. 79 Структура на оперативните трошоци

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Оперативните трошоци на банките се намалија за 311,7 милиони денари (5,5%), што речиси во целост се должи на падот кај групата останати оперативни трошоци⁶³ (за 307,1 милион денари, или за 44,1%), пред сè поради високата споредбена основа⁶⁴. Поизразено годишно намалување од 55,3 милиони денари (3,1%) има и кај општите и административните трошоци, како и кај амортизацијата (40,1 милион денари или за 7,4%). Наспроти нив, трошоците за вработените забележаа годишен раст од 45,7 милиони денари (2,3%). Исто така, поизразено годишно зголемување од 45,0 милиони денари (7,5%) има и кај премиите за осигурување депозити, што соодветствува со годишниот раст на депозитите кај банките. И покрај ваквите движења, и понатаму најголемо

⁶¹ Оперативните трошоци ги опфаќаат: трошоците за вработени, амортизацијата, општите и административните трошоци, премиите за осигурување депозити и групата останати оперативни трошоци, со исклучок на вонредните расходи.

⁶² Сепак, треба да се има предвид дека подобрувањето на оперативната ефикасност наместо за 7,3 процентни поени, би било за 3,2 процентни поена, ако се из земе инцидентното зголемување на оперативните трошоци кај една банка на 30.6.2012 година.

⁶³ Останатите оперативни трошоци вклучуваат: посебна резерва за вонбилансна изложеност, останати резервирања и расходи по други основи (трошоци од минати години, даноци и придонеси од приход, трошоци за парични казни, такси и судски решенија и други трошоци).

⁶⁴ На 30.6.2012 година, другите трошоци кај една банка инцидентно забележаа раст од 339,2 милиона денари, а на 30.6.2013 година, кај истата банка овие трошоци се намалија за 337,8 милиони денари (или за 98,3%), односно се сведоа приближно на нивото од 30.6.2011 година.

учество имаат трошоците за вработените и општите и административни трошоци (71,0%).

Покрај преку оперативните трошоци, подобрувањето на оперативната ефикасност се согледува и преку подобрувањето и кај останатите показатели за соодносот помеѓу одделните видови трошоци и вкупните редовни приходи (пред сè како резултат на зголемените вкупни редовни приходи).

Табела бр. 9 Показатели за профитабилноста и ефикасноста на банкарскиот систем

Показатели	Банкарски систем	
	30.6.2012	30.6.2013
Стапка на поврат на просечната актива (ROAA)	0,4%	0,2%
Стапка на поврат на просечниот капитал (ROAE)	3,2%	1,8%
Оперативни трошоци /Вкупни редовни приходи (Cost-to-income)	67,4%	60,1%
Некаматни расходи/Вкупни редовни приходи	73,6%	65,8%
Трошоци за плати /Вкупни редовни приходи	24,2%	23,3%
Трошоци за плати /Оперативни трошоци	35,9%	38,9%
Исправка на вредноста за финансиски и нефинансиски средства / Нето каматен приход	37,9%	54,0%
Нето каматен приход /Просечна актива	3,3%	3,3%
Нето каматен приход /Вкупни редовни приходи	66,8%	66,5%
Нето каматен приход /Некаматни расходи	90,7%	101,0%
Некаматни приходи/Вкупни редовни приходи	33,2%	39,3%
Добивка (загуба) од работењето /Вкупни редовни приходи	7,3%	4,0%

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 80 Влијание на исправката на вредноста врз висината на добивката

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Исправката на вредноста значително влијае врз висината на остварената добивка на банките.

Добивката пред издвојувањето на исправката на вредноста за финансиските и нефинансиските средства изнесува 3.537 милиони денари, или за 810,0 милиони денари (29,7%) повеќе од добивката пред исправката на вредноста во истиот период од минатата година. Влошувањето на квалитетот на кредитното портфолио услови зголемување на нето-исправката на вредноста на финансиските средства за 976,9 милиони денари (50,8%), на годишно ниво, со што дојде до зголемување на делот од нето каматниот приход којшто се троши за исправката на вредноста. Ова е најизразено кај групите големи и мали банки, за разлика од групата средни банки којашто забележа подобрување на овој показател (анекс бр. 34). За споредба, во истиот период минатата година, нето-исправката на вредноста за финансиските средства забележа намалување

од 9,5 милиона денари (или за 0,5%)⁶⁵. На 30.6.2013 година, исправката на вредноста на нефинансиските средства⁶⁶ изнесуваше 285,6 милиони денари, што е повеќе за 90,8 милиони денари (или за 46,6%), во однос на исправката на вредноста на 30.6.2012 година.

Надолното движење на добивката на банкарскиот систем услови **влошување на основните показатели за профитабилноста на банките**. Стапките на поврат на активата (POAA) и капиталот (POAE), како и на профитната маргина⁶⁷ на банките се преполовени, во однос на истиот период од претходната година. Каматната маргина⁶⁸ и понатаму е непроменета.

Измени во регулативата за имотот преземен заради наплата на побарувања

Банкарската практика покажа дека преземените обезбедувања често се задржуваат во билансите на банките долг временски период пред банката да ги продаде и со тоа да оствари вистинска наплата. Всушност, самото преземање на обезбедувањето заради наплата на ненаплатените побарувања многу често не доведува до остварување приливи и вистински приходи од страна на банката, а сметководствените правила овозможуваа прикажување приход во моментот на преземањето на средството. Со преземањето на средството не се врши вистинска наплата на побарувањето во пари и ризикот и натаму е во билансите на банките, бидејќи кредитниот ризик се претвора во ризици поврзани со преземеното средство (можности за негова продажба, развиеност на пазарот за тоа средство, промени во пазарната цена и сл.).

Износот на преземениот имот во банкарскиот систем на Република Македонија е сè уште мал (заклучно со 30.6.2013 година преземениот имот на нето-основа е малку под 2% од вкупната актива), но брзината со која се зголемува (износот е удвоен во период од три години) беше причината за регулирањето на оваа материја. Овие билансни позиции за првпат беа регулирани во 2006 година со Одлуката за методологијата за издвојување посебна резерва за

⁶⁵ Ова намалување беше резултат на ослободувањето на исправката на вредноста извршено во јуни 2012 година кај една банка, заради наплата на побарувања од правни лица преку преземање на обезбедувањето. Ослободената исправка на вредноста забележа висок пораст од 50,2% во споредба со 30.6.2011 година, што значително придонесе за профитабилноста на банките на крајот на првата половина од 2012 година. Така, доколку се изолира овој ефект, годишниот пораст на исправката на вредноста би бил значително поголем и во целост ќе ја неутрализираше прикажаната добивка на банките на 30.6.2012 година. За разлика од лани, на 30.6.2013 година, ослободената исправка на вредноста забележа намалување од 177,9 милиони денари, или за 5,2%.

⁶⁶ Зголемувањето на овој вид исправка на вредноста главно е резултат на донесената Одлука за измени и дополнувања на Одлуката за сметководствениот и регулаторниот третман на преземените средства врз основа на ненаплатени побарувања („Службен весник на Република Македонија“ бр. 74/2012) во јуни 2012 година, според која банките се должни во билансот на успех да признаат загуба за оштетување на средствата преземени до 1.1.2010 година во висина од најмалку 20% од нивната вредност (според точно утврдени правила во споменатата одлука) најдоцна до 1.1.2013 година.

⁶⁷ Профитната маргина претставува однос на добивката (загубата) од работењето и вкупните редовни приходи.

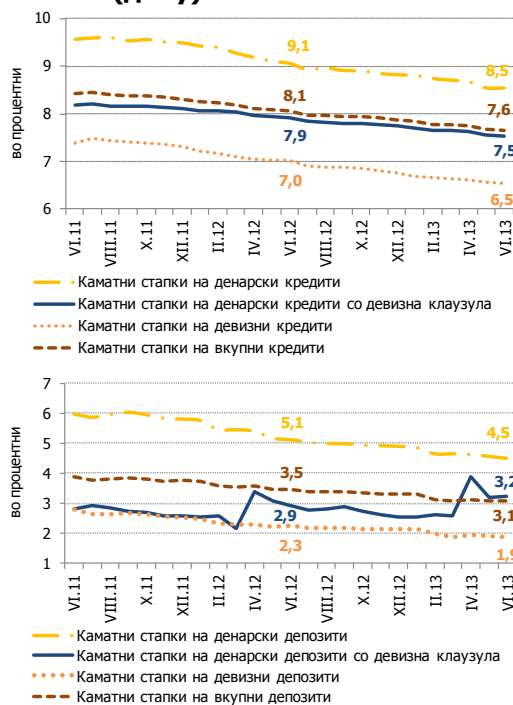
⁶⁸ Нето каматната маргина е пресметана како сооднос помеѓу нето каматниот приход и просечната каматносна актива.

потенцијални загуби од преземени средства врз основа на ненаплатени побарувања. Со претпоследните измени на Одлуката од јуни 2012 година се вовеле обврска за задолжително годишно оштетување на вредноста на преземениот имот за најмалку 20% од неговата сметководствена вредност и сведување на неговата сметководствена вредност на нула, доколку средството не биде продадено до крајот на петтата година по преземањето. Со најновите измени во оваа регулатива (Одлуката за сметководствениот и регулаторниот третман на преземените средства врз основа на ненаплатени побарувања од март 2013 година), покрај тоа што се предвиде почетното оштетување на преземеното средство заради наплата на побарувањето (од најмалку 20%), не се дозволува банката да искаже приход од ослободувањето на исправката на вредноста заради „наплата“ на побарувањето. Имено, за ослободување на исправката за кредитната изложеност се зголемува ревалоризациската резерва на банката (и тоа за разликата помеѓу износот на затворената исправка на вредноста/поседна резерва на ненаплатеното побарување и почетното оштетување од најмалку 20% од почетната сметководствена вредност на преземеното средство). Оваа ревалоризациска резерва е дел од дополнителниот капитал на банката и може да се исклучи од износот на дополнителниот капитал само доколку преземеното средство биде продадено или доколку банката обезбеди капитал со повисок квалитет од квалитетот на ревалоризациската резерва.

Со овие измени се овозможува банките пореално да ги вреднуваат преземените средства во своите биланси (да ги прикажуваат по намалена цена доколку не успеат да ги продадат по цената по која се евидентираат), што пак од своја страна треба да ги мотивира побрзо да се „ослободуваат“, односно да го продаваат имотот преземен заради наплата на побарувањата. Исто така, со оваа регулатива се овозможува да се избегнат цикличните промени во билансот на успех поради прикажувањето приходи (коишто во суштина не се вистински) при ослободувањето на исправката на вредноста при преземањето на средството, коишто натаму можат да се исплатат како дивиденда. Освен тоа, со последните измени во регулативата, се врши натамошно зајакнување на капиталната позиција и солвентноста на банките, што покрај тоа што создава поголем простор за кредитирање, придонесува и за зајакнување на стабилноста и отпорноста на банкарскиот систем.

Графикон бр. 81 Активни (горе) и пасивни (долу) каматни стапки

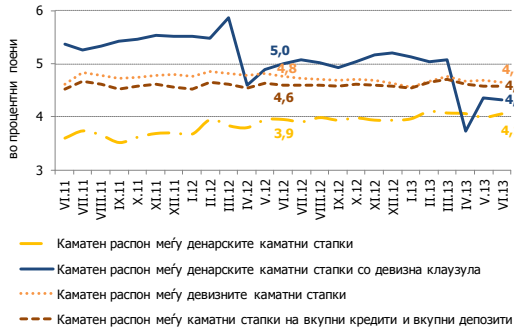
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

6.2. Движење на каматните стапки и каматниот распон

Со исклучок на растот на каматната стапка на денарските депозити со девизна клаузула, каматните стапки на сите останати видови кредити и депозити се намалуваат. Најголемо намалување на активните каматни стапки во однос на јуни 2012 година е забележано кај каматните стапки на денарските и девизните кредити. Посилно намалување кај пасивните камати е забележано кај денарските депозити. Ваквиот надолен тренд на активните и пасивните каматни стапки, којшто продолжи и во текот на првите осум месеци од 2013 година, е во согласност со трендот на намалување на основната каматна стапка на Народната банка.

Графикон бр. 82 Каматен распон, по валута

Во пресметките не се опфатени кредитите врз основа на негативни салда и кредитни картички.

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Во услови на релативно рамномерни надолни поместувања на каматните стапки на денарските, на девизните и на вкупните кредити и депозити, каматните распони меѓу каматните стапки на овие видови кредити и депозити се речиси непроменети. Единствено, позначително намалување на каматниот распон се забележува помеѓу активните и пасивните каматни стапки на денарските кредити и депозити со девизна клаузула, како резултат на спротивното придвижување на каматните стапки на денарските кредити со девизна клаузула (се намалуваат за 0,4 процентни поени) и денарските депозити со девизна клаузула (се зголемуваат за 0,3 процентни поени).

Ваквите промени предизвикаа приближување на каматните распони, коешто е најизразено кај тие во денари и во денари со девизна клаузула.

АНЕКСИ